

YLEISET TUOMIOISTUIMET JA TYÖTUOMIOISTUIN VUONNA 2006

**Korkeimman oikeuden, hovioikeuksien ja käräjäoikeuksien sekä työtuomioistuimen
toimintakertomus**

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE.....

1 JOHDON KATSAUS.....

1.1 YLEISTÄ.....

1.2 KÄRÄJÄOIKEUDET.....

1.3 HOVIOIKEUDET.....

1.4 Korkein oikeus.....

1.5 TYÖTUOMIOISTUIN.....

2 TOIMINNAN VAIKUTTAVUUS - OIKEUSTURVAN SAATAVUUS YLEISISSÄ TUOMIOISTUIMISSA.....

3 TOIMINNAN TEHOKKUUS, TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA.....

3.1 KÄRÄJÄOIKEUDET.....

3.2 HOVIOIKEUDET.....

3.3 KORKEIN OIKEUS.....

3.3 TYÖTUOMIOISTUIN.....

3.4 TOIMINTAMENOT JA KUSTANNUSKEHITYS.....

3.5 LAATUHANKKEET.....

4 HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN.....

5 SISÄISEN VALVONNAN ARVIOINTI- JA VAHVISTUSLAUSUMA.....

5.1 KÄRÄJÄOIKEUDET.....

5.2 HOVIOIKEUDET.....

5.3 KORKEIN OIKEUS.....

5.4 TYÖTUOMIOISTUIN.....

ESIPUHE

Käsillä on järjestyksessään kolmas yleisten tuomioistuinten ja työtuomioistuimen toiminnasta laadittu vuosikertomus. Ensimmäinen vuosikertomus laadittiin vuoden 2004 toiminnasta. Kertomuksen laatiminen perustuu vuonna 2004 uudistettuun valtion talousarviolainsäädäntöön.

Toimintakertomus on laadittu työryhmässä, johon ovat kuuluneet korkeimman oikeuden presidentti Pauliine Koskelo puheenjohtajana, sekä hovioikeuden presidentit Esko Oikarinen, Antero Palaja, Markku Arponen, Lauri Melander, Mikko Könkkölä ja Pertti Nieminen, työtuomioistuimen presidentti Pekka Orasmaa, laamannit Kauko Huttunen, Harri E. Mäkinen, Markku Brax, Pekka Laitinen, Leena Tokola ja Juha-Matti Murto. Työryhmän sihteerinä on toiminut hallinnollinen lakimies Hanna Nikkilä. Toimintakertomusta laadittaessa on kuultu käräjäoikeuksia.

1 JOHDON KATSAUS

1.1 Yleistä

Vallitseviin toimintaedellytyksiin nähden yleiset tuomioistuimet ovat kertomusvuonna suoriutuneet tehtävistään hyvin.

Henkilöstömäärä on ollut edelliseen vuoteen verrattuna yhteensä 41 henkilötyövuotta pienempi (käräjäoikeuksien osalta erotus oli 33 htv, hovioikeuksien osalta 6 htv ja korkeimman oikeuden osalta 2 htv). Vähennykset eivät ole olleet seurausta merkittävistä tuottavuusuudistuksista, vaan ne ovat pääosin johtuneet rahoitusvajeesta ja vähäisemmältä osin satunnaisista syistä.

Yleisten tuomioistuinten kannalta tärkeimmät ajankohtaiset kysymykset voidaan tiivistää seuraavasti:

Vallitseva epätahtisuus henkilöstön vähentämistavoitteiden aikataulun ja henkilöstön tarpeeseen vaikuttavien uudistusten toimeenpanon välillä tulee korjata. Henkilöstön vähentämisessä tulee edetä sitä mukaa kuin tuottavuustoimilla saadaan aikaan mahdollisuuksia suoriutua tehtävistä vähemmällä väellä. Kertomusvuonna käräjäoikeuksista on kuitenkin vähennetty etenkin lainkäyttöhenkilöstöön kuuluvia notaarin tehtäviä, vaikka sille ei ole ollut mitään tuottavuustoimiin, työmäärään tai töiden järjestelyihin liittyviä perusteita, vaan kysymys on ollut pelkästään rahoitusvajauksesta johtuvista toimenpiteistä.

Rahoituskehyksiä ei pidä mitoitaa sellaisen henkilöstökehityksen mukaan, jonka toteutumiseksi ei ole edellytyksiä. Rahoituskriisien kautta ei saavuteta tuottavuuden lisäystä, vaan päinvastoin vaarannetaan todellista tehokkuutta edistävä kehitys ja vallitsevien alueellisten vääristymien korjaaminen. Valtioneuvoston 8.3.2007 tekemään päätökseen valtiontalouden kehyksistä vuosille 2008 - 2011 kuitenkin sisältyy juuri yllä mainittu ongelma. Päätöksen mukaan tuottavuusohjelman mukaiset henkilötyövuosivähennykset ja niitä vastaava määrärahojen väheneminen on sisällytetty rahoituskehyksiin. Oikeusministeriön omienkin arvioiden mukaan vireillä olevat uudistukset

henkilöstövaikutuksineen voisivat, jos asiat etenevät hyvin, toteutua vuoden 2010 tienoilla ja siitä eteenpäin. Kehyspäättös kuitenkin merkitsee, että rahoitus on mitoitettu sen mukaan, että tuomioistuinten kokonaishenkilöstö vähentyisi jo sitä ennen pysyvästi noin 130 henkilötyövuodella ja että 207 henkilötyövuoden nettovähennys saavutettaisiin vuoteen 2011 mennessä. Ministeriön taholta on toistuvasti tuotu esiin, ettei kehtää ole tarkoitus irtisanoa. Kehyspäättös toisaalta merkitsee, ettei henkilöstön palkkamenoihin ole varattu täyttä rahoitusta. Vastausta vailla oleva kysymys on, mitä johtopäätöksiä tuomioistuinten henkilöstön tulisi tästä tilanteesta tehdä ja millä tavoin asiat on todellisuudessa tarkoitus lähivuosina hoitaa.

Jotta toimintaedellytykset saataisiin toimintaan kohdistuvia pakottavia vaatimuksia vastaaviksi, on uudistettava organisaatorakenne, ensisijaisesti käräjäoikeustasolla. Tämä on välttämätöntä myös, jotta riidattomien velkomusasioiden ja kiinteistöä koskevien kirjaamisasioiden käsittely voidaan järjestää uudelleen sähköisten toimintojen varaan. Näissä uudistuksissa täytyy edetä päättäväisesti ja ripeästi.

Suurempien yksiköiden luominen vaatii kokonaisvaltaista ratkaisua ja sen järjestelmällistä toteuttamista. Toimeenpanon suunnittelussa tulee huomioida uudistuksen kustannukset, uudistuksen toteuttamiseen tarvittavat resurssit, henkilöstön ja toimitilojen järjestelyyn liittyvät kysymykset, tietohallintojärjestelmät ja niiden entistä parempi hyödyntäminen, työmenetelmissä tarvittavat mahdolliset muutokset, uudelleen muodostettujen yksiköiden sisäinen organisaatio, henkilöstön poistumaan valmistautuminen sekä käräjäoikeuksien työskentely ja niiden johtaminen muutostilanteessa.

Tuottavuusohjelman kannalta erityisenä lisäongelmana on, että tuomioistuimissa on todellisuudessa tarvetta lisähenkilöstöön. Hallintolainkäyttöön onkin osoitettu lisää virkoja, ja esimerkiksi lastensuojelulain uudistus aiheuttanee lisää tarvetta tähän. Kun samalla kuitenkin lähdetään siitä, että kokonaishenkilöstön pitäisi vähentyä tuottavuusohjelman mukaisesti, joudutaan keuhattömään tilanteeseen. Yleisistä tuomioistuimista ei ole mahdollista lähivuosina vähentää henkilöstöä siinä määrin, että se voisi kompensoida samaan aikaan vallitsevat henkilöstön kasvutarpeet ja lisäksi tuottaa tavoitellun suuruiset nettovähennykset henkilöstön määrässä.

Tilanne on päinvastoin se, että yleisten tuomioistuinten sektorilla vallitsee selvä alueellinen epätasapaino, joka ilmenee etenkin pääkaupunkiseudun käräjäoikeuksien ja Helsingin hovioikeuden ruuhkautumisena ja muuhun maahan verrattuna pitkittyneinä käsittelyaikoina. Nämä ongelmat eivät ole poistettavissa ilman resurssivahvistuksia. Samalla on huolehdittava siitä, että myös maan muiden alueiden tuomioistuimille osoitetaan riittävät voimavarat huolehtia tehtävistään.

Hovioikeuksien työtilanteen ja tuottavuusohjelmassa asetettujen henkilöstötavoitteiden kannalta on olennaista saada aikaan muutoksenhakua järkeistävät lainuudistukset mahdollisimman pian.

Oikeusturvan tehokas toteutuminen ja tuomioistuinten tuloksellinen toiminta ovat suurelta osin korkeatasoisen henkilöstön varassa. Koveneva kilpailu osaavasta ja kehityskelpoisesta työvoimasta edellyttää, että tuomioistuinten toiminta turvataan tehtävien vaatimuksia vastaavalla ja kestäväällä tavalla. On myös tarpeellista kehittää tuomareiden pätevyisyysjärjestelmää tavalla, joka turvaa parhaan mahdollisen henkilöstöaineksen saamisen lainkäyttötehtäviin ja edistää tuomarinuran avautumista.

Tuomioistuinten tieto- ja asianhallintajärjestelmissä on suuria kehittämistarpeita. Tuottavuuden edistämisenkin kannalta olisi pikaisesti panostettava ajantasaisiin ja käyttäjien tarpeita hyvin palveleviin järjestelmiin, joiden yhteensopivuus ja toimivuus muiden oikeusviranomaisten järjestelmien kanssa tulisi niin ikään asianmukaisesti turvata.

Tieto- ja puhelinliikennejärjestelmien uudistamista ei valmisteltu riittävästi. Tuomioistuinten saamista tietohallintopalveluissa on ollut myös merkittäviä puutteita. Näistä on ollut seurauksena huomattavaa lisätyötä sekä tyhjäkäyntiä tuomioistuimissa.

Tuomioistuinten ja sen henkilöstön tarpeita vastaavan koulutuksen tarve on jatkuva. Työpaineet ja toimintojen tehostamispyrkimykset korostavat entisestään sen merkitystä, että tarjottavan koulutuksen sisältö suunnitellaan huolellisesti tuomioistuinten henkilöstön tarpeita silmällä pitäen.

1.2 Käräjäoikeudet

Käräjäoikeuksien laadukas ja joutuisa asiain käsittely luo perustan oikeusturvan toteutumiselle yleisissä tuomioistuimissa. Laadukkaat ratkaisut ja asioiden nopea käsittely vaativat voimavarojen oikeaa kohdentamista sekä sujuvia ja resursseja säästäviä toimintatapoja.

Kertomusvuonna käräjäoikeuksiin saapui yhteensä 814 213 asiaa ja ratkaistiin 805 982 asiaa. Saapuneiden asioiden määrä kasvoi edellisvuodesta noin 6 % ja ratkaistujen asioiden määrä noin 4 %. Kertomusvuoden lopussa käräjäoikeuksissa oli vireillä 89 882 asiaa. Varsinaisia rikosasioita käräjäoikeuksiin saapui yhteensä 62 796 ja niitä ratkaistiin 63 573 kappaletta (näistä asiaratkaisuja oli 55 945). Rikosasioiden määrä on hieman laskenut edellisestä vuodesta. Riita-asioita saapui 164 331 ja niitä ratkaistiin 158 997 kappaletta. Riita-asioiden määrä on vuorostaan noussut vuosista 2004 ja 2005.

Pääkaupunkiseudulla asioiden lukumäärä on noussut enemmän kuin koko maassa yhteensä. Esimerkiksi Espoon käräjäoikeudessa asiamäärät ovat lisääntyneet 16 %, Vantaan käräjäoikeudessa 13 % ja Helsingin käräjäoikeudessa 9 %. Jutut ovat samalla laadultaan entistä laajempia ja vaativampia. Helsingin hovioikeuspiirissä laajoja riita-asioita saapui yhteensä 2979 ja ratkaisu annettiin 2999 asiassa. Laajojen juttujen käsittely vie enemmän aikaa ja resursseja. Tällaisia riita- ja rikosasioita on käsiteltävä laajemmissa kokoonpanoissa, jotta ratkaisujen laadukkuus voitaisiin taata. Esimerkiksi vuonna 2006 Helsingin käräjäoikeudessa useiden laajojen talousrikosten pääkäsittelyihin kului 1-3 kuukautta ja niihin laskennallisesti käytettiin 11 tuomarin henkilötyövuotta.

Vuonna 2006 käräjäoikeuksista lakkautettiin noin 30 notaarin ja käräjäviskaalin virkaa. Kun asiamäärät ovat ennestään lisääntyneet, virkojen lakkauttaminen on lisännyt jäljelle jääneen henkilöstön työmäärää. Tämä osaltaan vaikeuttaa tulevana vuosina valtionevoston edellyttämien henkilöstövähennysten toteuttamista. Käräjäoikeuksien henkilöstöä ei tulisi supistaa tilanteessa, jossa työmäärän vähentämiselle ei ole konkreettisia edellytyksiä. Henkilöstösäästöjä voidaan vain rajoitetusti saada aikaan työkentelytapojen kehittämällä ja tekniikan hyödyntämisen lisäämisellä. Rakenteelliset

uudistukset ovat välttämättömiä ja kiireellisiä.

Käräjäoikeuksien työmäärän keventämiseksi ja tuottavuuden kasvattamiseksi otettiin 1.10.2006 lukien käyttöön rikosasioita koskeva kirjallinen menettely. Vuoden loppuun mennessä koko maassa oli ratkaistu kirjallisesti 1462 rikosasiaa. Kirjallisten asioiden osuus rikosasioiden asiaratkaisuista oli 9,6 % koko maassa. Helsingin hovioikeuspiirissä ratkaistiin noin 6,1 % rikosasioista kirjallisessa menettelyssä. Vastaava luku Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeuspiireissä oli noin 13 %. Syytä näihin eroihin on vielä liian aikaista arvioida. Koko maassa tuomarien osuus kirjallisissa menettelyissä ratkaistuista rikosasioista oli noin 70 % ja notaarien ja kärjäviskaalien osuus noin 30 %. Myös näissä oli alueellisia eroja. Kirjallisen menettelyn käyttöä on syytä edelleen seurata sekä selvittää alueellisten erojen syyt. Uudistus ei saisi johtaa siihen, että yksinkertaisimpia asioita siirretään notaareilta tuomareiden ratkaistaviksi. Menettelyä olisi tästä syystä myös syytä ohjata. Toistaiseksi uudistus ei ole keventänyt käräjäoikeuksien kokonaistyömäärää. Onnistuessaan kirjallinen menettely vähentää lautamieskoonpanoista aiheutuvia menoja sekä maantieteellisen saavutettavuuden tarvetta ja lisää käräjäoikeuksien tuottavuutta.

Mahdollisuus kuulla asianomistajaa ja todistajaa vastaajan jäätyä estettä ilmoittamatta oikeudesta pois on jonkin verran helpottanut rikosasioiden käsittelyä. Toisaalta uusi laki jäännösrangaistuksen täytäntöönpanosta on osoittautunut varsin ongelmalliseksi ja osaltaan vaikeuttanut päätöksentekoa rikosasioissa.

Laki riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa tuli voimaan 1.1.2006. Koko maassa hakemuksia sovittelumenettelyn aloittamiseksi saapui kertomusvuonna 157 kappaletta. Vireillä olevissa riita-asioissa tehtiin 40 sovittelupyynnöä. Tuomioistuin on vahvistanut sovinnon noin 40 asiassa. Luvut olivat vuonna 2006 niin pieniä, ettei sovittelulla ainakaan ensimmäisenä voimaantulon vuoteen ole ollut vaikutusta käräjäoikeuksien työhön. Pienet sovitteluluvut viittaavat siihen, ettei uusi sovittelumenettely ole vielä yleisesti tunnettu. Sovittelumenettelyä koskevan tiedon levittäminen voisi lisätä sen käyttöä.

Uusi osakeyhtiölaki tuli voimaan 1.9.2006. Siinä osakeyhtiölain perusteella ratkaistavat riita-asiat keskitettiin muutamaa suureen käräjäoikeuteen. Muutoksen vaikutus

käräjäoikeuksien toimintaympäristössä näkynee selvemmin vasta tulevina vuosina.

Toimintaympäristön muutosten osalta keskeisiä ovat sisäiset yhteiskunnalliset muutokset, kansainvälistyminen, tietoyhteiskunnan nopea kehittyminen sekä väestön ikääntyminen. Ne heijastuvat sekä asioiden jakaantumiseen käräjäoikeuksien kesken että niiden laatuun ja myös käräjäoikeuksien toimintatapoihin. Kansainvälistymisen lisääntyminen tuo mukanaan rikosasioiden luovutus- takavarikko- ja muun oikeusavun tarpeen kasvua sekä videotekniikkaa yli rajojen hyödyntävien oikeudenkäyntien määrän kasvua. Myös siviilioikeuden alalla tuomareiden kansainvälinen verkostoituminen ja vuorovaikutus ovat kertomusvuonna lisääntyneet ja kasvavat jatkossakin.

Videotekniikan hyödyntäminen oikeudenkäynnissä on lisääntynyt, mutta sen laajempaa käyttöön ottamista on haitannut laitteistojen vähäisyys. Joissakin käräjäoikeuksissa on jouduttu turvautumaan lainalaitteisiin. Tilanne on ollut omiaan nostamaan kynnystä videotekniikan käytössä sellaisessakin tilanteessa, jossa sillä saavutettaisiin selvää kustannussäästöä. Videotekniikan käyttö tulisi mahdollistaa kaikissa käräjäoikeuksissa. Todistajien kuuleminen puhelimitse on helpottanut istuntojen järjestämistä ja alentanut jonkin verran todistelukustannuksia.

Palvelukysyntä keskittyy entistä enemmän asutuskeskuksiin ja pääkaupunkiseudulle, mitä kuvaa myös asukasluvun kasvu. Helsingin väkiluku kasvoi vuonna 2006 noin 3700 asukkaalla, joista valtaosa oli maahanmuuttajia. Tämä lisää asioiden määrää ja tulkkaustarvetta.

Tuomioistuinten toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan vuosittain saapuneiden ja ratkaistujen asioiden sekä seuraavalle vuodelle siirtyvien asioiden lukumäärän perusteella. Tuloksellisuuden keskeinen puntari on myös asioiden viipyminen eli ratkaisunopeus. Nykyiset eri tuomioistuinten tuottavuutta ja taloudellisuutta kuvaavat mittarit ovat kuitenkin puutteellisia eivätkä anna kuin viitteellistä vertailupohjaa.

Käräjäoikeudet pyrkivät tehostamaan toimintaansa jatkuvalla kehitystyöllä. Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeudessa on valtion palkkausjärjestelmäuudistukseen liittyen haettu työskentelyn kehittämiskeinoja ja aloitettu tulossopimuksessa sovittu tiimityön suunnittelu. Kaikkien käräjäoikeuksien laamannit ovat osallistuneet oikeusministeriön

laajamittaiseen johtamiskoulutukseen ja johtamiskoulutusta on toteutettu myös sisäisesti ainakin suurimmissa käräjäoikeuksissa.

Laadunhallinnan, henkisten voimavarojen hallinnan ja kehittämisen osalta on toteutettu yksikkökohtaiset henkilöstösuunnitelmat sekä vahvistettu ja ohjeistettu tasa-arvosuunnitelmat ja tietoturvallisuussuunnitelmat. Työhyvinvointiin on panostettu monin tavoin. Uuden palkkausjärjestelmän käyttöönotto on toteutettu 1.12.2005, mutta uusien palkkausjärjestelmien mukaisten palkkojen maksu on toteutettu vasta joissakin käräjäoikeuksissa.

1.3 Hovioikeudet

Hovioikeuksien työtilanne on kertomusvuonna kehittynyt myönteiseen suuntaan. Kehitykseen vaikutti hyvin paljon se, että hovioikeuksiin saapui sekä riita- että rikosasioita noin 5 % vähemmän edellisvuosiin verrattuna. Ratkaistujen asioiden määrä laskee vajaa 4 %, mutta myös vuoden vaihteessa vireillä olevien asioiden määrä väheni noin 7 %. Vanhojen juttujen määrä väheni merkittävästi, noin 21 %. Hovioikeuksien keskimääräinen käsittelyaika oli noin 7,7 kuukautta.

Eri hovioikeuksien suhteelliset osuudet saapuneiden asioiden määristä ovat pysyneet viime vuosien aikana hyvin samanlaisina. Piirirajan muutoksen jälkeen Helsingin hovioikeuden osuus on pysynyt hieman alle 30 prosentissa. Myös Turun hovioikeuden osuus on pysynyt samana.

Ratkaistujen asioiden määrä väheni edelliseen vuoteen nähden ja tuottavuus myös pieneni jonkin verran. Seulontamenettelyn käyttöalan selkiintyminen on vähentänyt seulottujen asioiden osuutta ja lisännyt pääkäsittelyssä ratkaistujen asioiden osuutta. Voimavarojen nykyistä järkevämpi kohdentaminen tältä osin edellyttää lainsäädännön uudistamista ja muutoksenhakulupajärjestelmään siirtymistä. Esimerkiksi Vaasassa pääkäsittelyjen määrä on jatkuvasti noussut ja oli noin 35 % kaikista asioista vuonna 2006. Helsingissä vastaava luku oli 25,2 %. Koko maan keskiarvo oli 29 %. Seulontaratkaisujen osuus oli vuorostaan 13,8 %.

Hovioikeuksien matkakäräjiä tehtiin yhteensä 794 ja ne lisääntyivät 137:llä edellisestä vuodesta. Kertomusvuonna matkakäräjien osuus pääkäsitteilyistä oli Rovaniemellä noin 60 % ja Itä-Suomessa vuorostaan noin 8 %. Koko maan tasolla matkakäräjien osuus pääkäsitteilyistä oli 20,9 %. Matkakäräjillä on merkitystä palvelujen yhdenvertaisen saavuttamisen kannalta. Matkakäräjien määrä heijastuu kuitenkin tuomioistuinten resurssitarpeisiin ja vaikuttaa työssä jaksamiseen.

1.4 Korkein oikeus

Korkeimmassa oikeudessa saapuneiden asioiden määrä aleni, kun taas ratkaistujen asioiden määrä nousi selvästi. Vuoden lopussa ratkaisematta olleiden asioiden määrä (balanssi) oli siten olennaisesti arvioitua alhaisempi (arvio 1600, todellinen 995). Balanssin kehitys oli siis varsin suotuisa, ja balanssi pienempi kuin kertaakaan 1980-luvun lopun jälkeen.

Valituslupia myönnettiin vuoden aikana 169, mikä on samaa suuruusluokkaa kuin edellisenä vuonna mutta vähemmän kuin vuonna 2004, jolloin myönnettyjen valituslupien määrä oli kuluvan vuosikymmenen korkein (johtuen etenkin seulontamenettelyn käyttöönotosta hovioikeuksissa). Ennakkopäätösperusteella myönnettyjen valituslupien osuus oli kertomusvuonna edellisiä vuosia korkeampi.

Julkaistujen asiaratkaisujen eli ennakkopäätösten määrä oli 110 ja siis aikaisempia vuosia pienempi. Julkaistuissa ratkaisuissa niiden asioiden määrä, joissa ainoana tai yhtenä prejudikaattiteemana on ollut oikeudenkäyntimenettelyä koskeva kysymys, oli edellistä vuotta pienempi. Prosessuaalisia kysymyksiä koskevan prejudikaattiohjauksen tarve on pitkään ollut merkittävä oikeudenkäyntimenettelyä koskevan lainsäädännön uudistusten vuoksi. Aleneva suuntaus olisi myönteinen. Julkaistuista ratkaisuista puolet koski rikosasioita ja puolet muita.

Julkaisemattomia asiaratkaisuja - siis muita kuin ennakkopäätöksiä - annettiin noin 70. Näistä osa (runsas 10 prosenttia) koski tapauksia, joissa ratkaistavana oli sama oikeuskysymys kuin erikseen prejudikaattina julkaistussa asiassa (jutturyppäät).

Muilta osin julkaisemattomissa ratkaisuisa on paljolti kysymys tapauksista, joissa valituslupa on jouduttu myöntämään kantelu- tai purkuperusteella hovioikeuksissa tapahtuneiden virheiden korjaamiseksi. Edelliseen vuoteen nähden tällaisten ratkaisujen määrä aleni. Taustalla voidaan nähdä erityisesti se, että vuonna 2005 käsiteltiin runsaasti hovioikeuksien seulontamenettelyä koskevia asioita. Seulontamenettelyä samoin kuin pääkäsittelyn järjestämistä koskevia julkaisemattomia ratkaisuja oli kuitenkin myös kertomusvuonna useita (15 eli noin 20 prosenttia julkaisemattomista ratkaisuisista). Yhteensä samansuuruinen osuus julkaisemattomista ratkaisuisista koski muita prosessuaalisia kysymyksiä sekä oikeudenkäyntikuluja ja oikeusapua.

Ratkaisuja sellaisissa valitusasioissa, joissa korkein oikeus toimii toisena oikeusasteena, oli noin 30. Kertomusvuonnakin monet näistä koskivat yksityishenkilöiden vireille panemia virkasyyteasioita lainkäyttöhenkilöstöä vastaan.

Kaikista asiaratkaisun kohteena olleista asioista noin 38 prosentissa oli ratkaistavana myös tai vain prosessuaalisia kysymyksiä, kun taas noin 62 prosentissa oli ratkaistavana vain aineellisia oikeuskysymyksiä.

Keskimääräiset käsittelyajat lyhenivät valituslupa-asioissa (toisin sanoen asioissa, joissa valituslupaa ei myönnetty). Kaikkien valituslupa-asioiden osalta keskimääräinen käsittelyaika oli 4,9 kuukautta (5,2 kk). Riita-asioissa keskimääräinen käsittelyaika oli 4,4 kuukautta, rikosasioissa 4,6 kuukautta ja vakuutusasioissa vajaat 7,8 kuukautta. Riita-asioissa 82 prosentissa ja rikosasioissa 75 prosentissa tapauksista ratkaisu siitä, ettei valituslupaa myönnetä, annettiin alle 6 kuukaudessa.

Valitusasioissa eli asioissa, joissa valituslupa oli myönnetty ja joissa annettiin asiaratkaisu, keskimääräinen käsittelyaika (16,7 kuukautta mukaan lukien valituslupan myöntämistä edeltävä aika) piteni verrattuna edelliseen vuoteen (15,3 kk). Tältä osin on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että edeltävinä vuosina seulontamenettelyä koskevien asioiden huomattava määrä oli omiaan lyhentämään keskimääräistä käsittelyaikaa. Vuonna 2006 ratkaistiin myös epätavallisen monta (kuusi) sellaista asiaa, joiden ratkaiseminen riippui käsittelyä pitkittävästä ennakkoratkaisumenettelystä EY-tuomioistuimessa. Kun näitä asioita ei oteta huomioon, valitusasioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 15,8 kuukautta. Asiaratkaisuisista kaksi kolmasosaa oli sellaisia, joissa jutun

käsittelyaika valituslupavaihe mukaan lukien oli alle 18 kuukautta.

Ylimääräistä muutoksenhakua koskevien asioiden määrä väheni runsaalla kolmanneksella. Tämä johtui vuoden 2006 alussa voimaan tulleesta lainmuutoksesta, jolla toimivaltaa eräiltä osin siirrettiin alempiin oikeusasteisiin. Ylimääräistä muutoksenhakua koskevista asioista alle 15 prosenttia johti kohteena olleen ratkaisun purkamiseen tai poistamiseen.

1.5 Työtuomioistuin

Työtuomioistuimeen vireille tulleiden asioiden määrä kasvoi koko 2000-luvun vuoteen 2005 saakka. Vuonna 2006 palattiin jälleen kasvu-uralle. Kehitys on johtanut siihen, että ratkaisemattomien asioiden määrä on myös ollut kasvussa. Balanssi on erityisesti vuonna 2006 kehittynyt epäsuotuisaan suuntaan. Asiamäärän lisääntyminen on heijastunut myös käsittelyaikoihin, joiden osalta asetettuihin tavoitteisiin ei päästy. Kiireellisesti käsiteltävät asiat pystyttiin edelleen käsittelemään nopeasti, mutta muiden asioiden käsittelyajat pitenevät niin, että vuonna 2006 kaikkien asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 5,5 kuukautta.

Työtuomioistuimessa käsiteltävien asioiden laadussa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Käsiteltävistä asioista noin kolmannes koski työrauhavelvoitteen rikkomista. Muita merkittäviä asiaryhmiä olivat erilaiset palkkamääräysten tulkintaa ja rikkomista koskevat riidat ja työsuhteen päättämisestä johtuneet erimielisyydet. Työtuomioistuin käsittelee lähtökohtaisesti työehto- ja virkaehtosopimuksista johtuvia riitaisuuksia. Kun sopijapuolet ovat yleisesti sopineet eri työlakien soveltamisesta sopimuksen osana, työtuomioistuin joutuu ottamaan kantaa myös moniin työlainsäädännön piiriin kuuluviin kysymyksiin, joiden ratkaiseminen muutoin kuuluu yleisten tuomioistuinten toimivaltaan. Näin tapahtuu usein ennen kuin vastaava kysymys on ehtinyt normaalia muutoksenhakutietä korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi eräät irtisanomissuojaan ja kanneaikaan liittyvät kysymykset. Työtuomioistuimen ratkaisuilla on siten myös näissä asioissa käytäntöä ohjaava vaikutus.

Työtuomioistuin toimii kahdessa kokoonpanossa, joista toisen puheenjohtajana on pre-

sidentti ja toisen työtuomioistuinneuvos. Vuonna 2006 toteutettiin periaatteellisesti merkittävä työtuomioistuimen riippumattomuutta vahvistanut uudistus, kun puheenjohtajien virat säädettiin pysyviksi ja vakinaisesti täytettäviksi 1.1.2007 lukien.

2 TOIMINNAN VAIKUTTAVUUS - OIKEUSTURVAN SAATAVUUS YLEISISSÄ TUOMIOISTUIMISSA

Lähtökohta

Perustuslain 21 §:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan nojalla valtiolla on velvollisuus turvata jokaiselle oikeusturvan saatavuus mainittujen säännösten edellyttämällä tavalla. Näistä säännöksistä johtuvat velvollisuudet ovat sisällöltään sangen konkreettisia, koska ne määräytyvät Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen laajan ja yksityiskohtaisen tulkintakäytännön sekä kansallista lainsäädäntöä ohjaavien perustuslakivaliokunnan kannanottojen pohjalta. Perus- ja ihmisoikeustason oikeudellisesti sitovista normeista johtuu siten pitkälle menevät vaatimukset oikeusturvajärjestelmän toimintakyvylle.

Tämä merkitsee, ettei huolenpito oikeusturvan saatavuudesta ole yhteiskunnallisesti valinnainen vaikuttavuustavoite, vaan valtion pysyvä velvoite.

Arvioinnin ongelmia

Etenkin riita-asioiden osalta tuomioistuimissa tosiasiassa vireille tulleiden juttujen tarkastelu antaa väistämättä puutteellisen kuvan siitä, millä tavoin oikeusturvan saatavuus toteutuu. Paljon oikeusturvatarpeita jää kokonaan tuomioistuinmenettelyn ulkopuolelle oikeudenkäyntikulujen ja kuluriskin vuoksi. Toisaalta tuomioistuimet joutuvat käsittelemään myös asioita, joiden ajamisessa pontimena ovat muut seikat kuin todelliset oikeusturvatarpeet.

Kysymys oikeusturvan toteutumisesta oikeudenkäynneissä on monitahoinen asia, jonka tarkastelu yksinkertaisilla tilastollisilla mittareilla ei ole mahdollista.

Ensinnäkin oikeusturvaan kuuluu aineellinen ja menettelyllinen puoli. Ratkaisu voi olla aineellisen oikeuden mukaan väärä, vaikka menettely olisi asianmukainen. Toisaalta menettelyvirhe ei välttämättä merkitse sitä, että ratkaisu olisi lopputulokseltaan väärä.

Myöskään prosessin keston perusteella ei voi tehdä päätelmiä viipymisen syistä taikka menettelyn tai ratkaisun laadusta muutoin. Muutoksenhakua koskevat tilastolliset tiedot eivät liioin kerro siitä, mikä on ollut muutoksenhaun peruste tai todellinen tarve. Edes muutoksenhaun lopputulos ei välttämättä anna tästä oikeaa kuvaa.

Toiseksi sekä riita- että rikosasioissa on yleensä vastakkain kaksi osapuolta – riita- asioissa kantaja ja vastaaja, rikosasioissa syytetty ja asianomistaja. Kummankin oikeusturvan tulee toteutua asianmukaisesti, sekä aineelliselta että prosessuaaliselta kannalta. Tarkasteltaessa asiaa eri osapuolten näkökulmasta oikeusturvan saatavuus ei kuitenkaan välttämättä toteudu kummankin osalta optimaalisesti. Esimerkiksi jos muutoksenhaku ei johda lopputuloksen muuttumiseen, se on voittaneen osapuolen näkökulmasta vain lykännyt oikeusturvan saamista, kun taas vastapuolen näkökulmasta muutoksenhaku on voinut olla tarpeellinen oikeusturvatae siitä huolimatta, ettei lopputulos olekaan muuttunut hänen edukseen. Oikeudenkäynnin pitkittäminen prosessuaalisin tai muin keinoin voi palvella jommankumman osapuolen etuja, kun taas vastapuolen aseman kannalta vaikutus on päinvastainen. Näkökulmat oikeusturvan toteutumiseen ovat siis osittain sidoksissa siihen, kenen kannalta asiaa tarkastellaan, ja sama asia, kuten muutoksenhaku tai muihin prosessuaalisiin oikeuksiin turvautuminen, voi asianosaisasemasta ja omaksutusta tarkastelukulmasta riippuen näyttäytyä myönteisenä tai kielteisenä.

Asian käsittelyn kesto ei myöskään sinänsä kerro mitään siitä, ovatko asianosaisten oikeusturvaa koskevat vaatimukset toteutuneet oikeudenkäynnissä asianmukaisesti. Asian laatu, kuten sen laajuus ja vaikeusaste, vaikuttaa paljon siihen, kuinka kauan oikeudenkäynti voi perustellusti kestää, ja erilaisten asioiden kesken on tässä suhteessa suuria eroja. Oikeudenkäynnin kesto ei liioin kerro siitä, onko menettely ja annettu ratkaisu ollut asianmukainen.

Oikeudenkäyntien kestoja koskevat ongelmat

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa koskevan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan valtion on järjestettävä oikeuslaitoksensa toimintaedellytykset niin, että mainitun artiklan sisältämä vaatimus kohtuullisista käsittely-

ajoista toteutuu. Voimavarojen riittämättömyys, organisaatorakenteen epäkohdat, prosessilainsäädännön tai –käytäntöjen ongelmat taikka muut toiminnalliset puutteet eivät ole ”anteeksiantoperusteita”, vaan päinvastoin asioita, jotka on hoidettava kuntoon, jotta 6 artiklan asettamat vaatimukset kyetään täyttämään. Oikeusturvan asema perus- ja ihmisoikeutena merkitsee nimenomaan sitä, että toimintaedellytykset on sopeutettava oikeusturvan toteutumista koskeviin vaatimuksiin sen sijaan, että oikeusturvan toteutumisen taso jää riippumaan vallitsevista toimintaedellytyksistä. Vallitsevien ongelmien taustalla onkin nähtävissä se tosiasia, ettei tätä peruslähtökohtaa ole meillä riittäväällä tavalla tunnustettu tai otettu huomioon, vaikka ihmisoikeussopimus on ollut voimassa jo vuodesta 1990 ja kansallinen perusoikeusuudistuskin jo yli vuosikymmenen. Päinvastoin on vallalla pyrkimys supistaa oikeuslaitoksen rahoitusta ja henkilöstöä, vaikka tällaisille toimille ei ole ensin aikaansaatuja rakenteellisia ja toiminnallisia edellytyksiä.

Arvioitaessa oikeusturvan saatavuutta oikeudenkäyntien keston pohjalta – mikä sinänsä on monella tavoin vajavainen tarkastelutapa – voidaan käsittelyaikojen koskevien tilastollisten selvitysten valossa todeta, että ongelmat keskittyvät selvästi etenkin pääkaupunkiseudulle. Käsiteltävien asioiden määrä ja myös laajojen ja vaikeiden asioiden määrä on suurin siellä, missä väestöä, elinkeinoelämää ja muita toimintoja on eniten. Oikeusturvan saatavuudessa on siis alueellista epätasapainoa, ja ongelmat ovat tältä osin rakenteellisia. On myös nähtävissä, etteivät asioiden ruuhkautumiseen johtavat syyt ole tilapäisiä, vaan ylipitkien oikeudenkäyntien ongelmia tulee esiintymään edelleen. Ongelmat uhkaavat jopa pahentua, jos tuomioistuinten rahoitusta ja henkilöstöä supistetaan ilman, että sille on toiminnallisia edellytyksiä.

Ylipitkien prosessien taustasyitä ei ole voitu paikantaa tiettyihin menettelyvaiheisiin tai muutoin sellaisiin yksittäisiin tekijöihin, joihin puuttuminen voisi poistaa ongelmat. Erilaisissa tapauksissa viipymisiä on tapahtunut eri vaiheissa ja osin vaihtelevista syistä. Yllä mainittu ongelmien alueellinen keskittyminen on tässä yhteydessä silmiinpistävin piirre.

Helsingin hovioikeuden presidentin Lauri Melanderin johdolla toimineessa työryhmässä on selvitetty keinoja, joilla asioiden käsittelyn liiallista pitkittymistä voitaisiin ehkäistä ja prosessien sujuvuutta lisätä. Etenkään pääkaupunkiseudulla vallitsevat on-

gelmat eivät kuitenkaan ole ratkaistavissa pelkästään tällaisin keinoin, vaan kysymys on myös resurssien riittävydestä ja jakautumisesta.

Oikeudenkäynnin kohtuuttoman keston varalta tarjottavia oikeussuojakeinoja valmistellut työryhmä on ehdottanut paitsi jälkikäteisen hyvitysjärjestelmän myös ennaltaehkäisevän viivästyskantelun käyttöönottoa. Tältä osin on todettava, että viivästyskantelu on huono ratkaisu tilanteessa, jossa oikeudenkäyntien keston osalta esiintyy rakenteellisia ongelmia, kuten pääkaupunkiseudulla. Viivästyskantelun avulla ei ole saatavissa kokonaisuuden kannalta toimivaa ratkaisua olosuhteissa, joissa asioiden ruuhkautuminen ja käsittelyvaiheiden pitkittyminen ei johdu satunnaisista syistä. Päinvastoin, viivästyskantelujen käsittely kuormittaa samaa ratkaisukapasiteettia, joka tarvitaan itse oikeudenkäyntien läpiviemiseen. Viivästyskantelu on asianmukainen oikeussuojajärjestely sen jälkeen, kun rakenteelliset ongelmat on ensin hoidettu.

Oikeusturvan saatavuuden turvaamisesta

Oikeusturvan toteutuminen edellyttää sekä aineellisten että menettelyllisten oikeuksien toteutumista ja lisäksi oikeudenkäynnin päättymistä kohtuullisessa ajassa. Jotta oikeusturvan saatavuutta voitaisiin arvioida mielekkäästi, on tarkasteltava järjestelmää kokonaisuutena.

Oikeusturva voi toteutua hyvin vain, jos koko järjestelmä toimii kaikin puolin asianmukaisesti. Se edellyttää, että kussakin prosessin vaiheessa toimijoilla on selkeä tehtävä ja siitä kyetään suoriutumaan asianmukaisesti. Sekä oikeusturvan toteutumisen että resurssien käytön ja tuottavuuden kannalta toiminta on tuloksellista ja järjestelmä tehokas, jos kussakin oikeusasteessa voidaan keskittyä oman tehtävän kannalta oikeisiin kysymyksiin ja mahdollisimman vähän voimavaroja joudutaan käyttämään perustehtävän kannalta ”väärin” kysymyksiin.

Tuomioistuinten osalta tämä merkitsee, että

- käräjäoikeuksien toimintakyvyn ja ammattitaidon sekä aineellisissa että prosessuaalisissa kysymyksissä tulee olla vahva

- hovioikeuksien tulee voida keskittyä niiden asioiden uudelleen käsittelyyn, joissa muutoksenhaun tarve sitä edellyttää
- korkeimman oikeuden tulee voida keskittyä asioihin, joihin liittyy ennakkoratkaisun tarve.

Toisin päin ilmaistuna tämä tarkoittaa, että käräjäoikeuksien toiminnassa tai lainsäädännössä ei saisi olla sellaisia heikkouksia, joiden vuoksi hovioikeus joutuu paneutumaan uudelleen muihinkin kuin oikeusturvasyistä tai lain tulkinnan kannalta aiheellisiin muutoksenhakukysymyksiin. Vastaavasti se tarkoittaa, että hovioikeuksien toiminnassa ei saisi olla sellaisia heikkouksia, joiden vuoksi korkein oikeus merkittävässä määrin joutuu myöntämään valituslupia muilla kuin ennakkopäätösperusteilla korjailakseen sellaisia lain soveltamisessa tapahtuneita virheitä, joiden vuoksi asiassa on käsillä kantelu- tai purkuperuste.

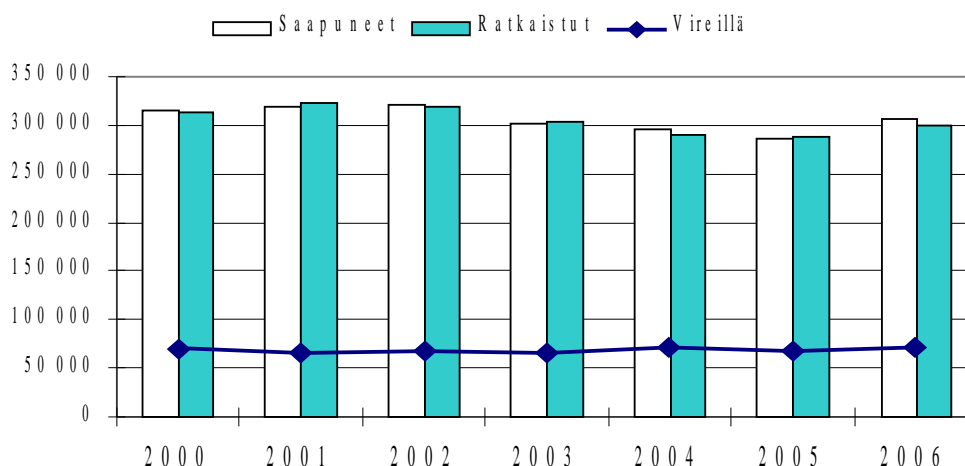
Sikäli kuin ensimmäisessä oikeusasteessa tapahtuu virheitä, on selvää, että ne on hovioikeudessa korjattava. Oikeusturvajärjestelmän tehokkuuden kuten myös oikeudenkäyntien keston ja kulujen kannalta on kuitenkin tärkeää, ettei oikeusasteiden toiminnassa esiintyisi sellaisia puutteita, jotka tarpeettomasti antavat aiheita muutoksenhakuasteen toimenpiteisiin.

Oikeusturvan saatavuuden ja tehokkuuden kannalta on siksi tarpeen toteuttaa sellaiset rakenteelliset uudistukset, jotka vahvistavat käräjäoikeuksien toimintakykyä ja selkeyttävät hovioikeuksien roolia muutoksenhakuasteena. Samalla on pidettävä huoli siitä, ettei rahoituksen alimitoituksella johdeta kehitystä päinvastaiseen suuntaan, jossa käräjäoikeuksien toimintakyvyn heikentyminen johtaa muutoksenhakuasteiden liialliseen kuormittumiseen eikä todellisiin säästöihin.

3 TOIMINNAN TEHOKKUUS, TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

3.1 Käräjäoikeudet

Käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2006 kaiken kaikkiaan asioita hieman enemmän kuin edellisenä vuonna. Siviili- ja rikosoikeudellisia asioita saapui yhteensä 306 097 asiaa eli seitsemän prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Käräjäoikeuksiin saapuvista asioista kiinteistöasiat ovat kappalemääräisesti – mutta eivät samassa suhteessa työmäärällisesti – merkittävä asiaryhmä. Vuonna 2006 kiinteistöasioita saapui 508 116 eli noin 25 500 asiaa edellisvuotta enemmän. Käräjäoikeudet ratkaisivat yhteensä 805 982 asiaa eli jonkin verran vähemmän kuin asioita saapui. Näin ollen vireillä olleiden asioiden määrä kasvoi hieman.

Rikos- ja siviiliasiat käräjäoikeuksissa 2000-2006

Työmäärä¹ oli lähes sama kuin vuotta aiemmin, mutta neljä prosenttia tavoitetta pienempi. Vuonna 2006 käräjäoikeuksissa oli palkattuna hallinnonalan omalla rahoituksella 2 170 henkilötyövuotta. Henkilötyövuosimäärä oli hieman arvioitua suurempi, mikä johtui siitä, että tavoitearviolukuun ei ole sisällytetty sijaisuuksista johtuvia päällekkäisyyksiä.

¹Työmäärää kuvaava luku on laskettu siten, että ratkaistujen asioiden lukumäärä on kerrottu kunkin asiaryhmän keskimääräistä vaatavuutta kuvaavalla painokertoimella. Kyse on siis työmääräkorjatusta ratkaistujen asioiden lukumäärästä.

Toimintamenot vuonna 2006 olivat 125,9 milj. euroa. Tavoite toimintamenojen tasoksi oli 126,5 milj. euroa, joten toteuma poikkesi -0,5 % arvioidusta. Muutosta edellisestä vuodesta oli -1,4 %.

Käräjäoikeudet	Toteutunut 2004	Toteutunut 2005	Toteutunut 2006	Vert. ed. v.	Tavoite/ arvio2006	Vert. tav.
Saapuneet asiat (kpl)	760 715	767 702	814 213	6 %	838 120	-3 %
Ratkaistut asiat (kpl)	757 259	773 836	805 982	4 %	835 522	-4 %
Vuoden lopussa vireillä olevat asiat (kpl)	90 118	83 262	89 882	8 %		
Työmäärä (työmääräkorjattu ratkaistujen asioiden lukumäärä)	177 754	175 912	174 911	-1 %	182 647	-4 %
Henkilöstömäärä (htv)	2 235	2 203	2 170	-1 %	2 152	1 %
Toimintamenot (1000 €)	123 931	127 717	125 913	-1 %	126 523	0 %
Tuomioistuintulot (1000 €)	29 376	29 645	32 249	9 %		
Lautamiesmenot (1000 €)	5 836	6 353	6 109	-4 %		
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS						
Kustannukset (1 000 euroa)	128 581	133 295	131 444	-1 %		
Rikosasioiden prosessi	37 200	38 917	38 794	0 %		
Riita-asioiden prosessi	26 035	27 267	27 313	0 %		
Hakemusasioiden prosessi	7 067	7 979	8 097	1 %		
Insolvenssiasioden prosessi	4 910	4 873	4 714	-3 %		
Kiinteistöasioiden prosessi	10 624	10 887	10 757	-1 %		
Muu tiedoksianto	907	965	965	0 %		
Hallintotuomioistuinasioden prosessi (Ah- venanmaa)	115	118	61	-48 %		
Tukitoiminnot	26 756	26 977	25 015	-7 %		
Poissaolo	14 968	15 313	15 730	3 %		
Taloudellisuus (eur/kpl)						
toimintamenot / Työmäärä	697	726	720	-1 %	693	4 %
Tuottavuus (kpl/htv)						
Työmäärä/ htv	80	80	81	1 %	85	-5 %
Tuomarin ratkaisemat istuntoasiat /tuomari- henkilötyövuodet	113	115	113	-2 %		
KESKIM. KÄSITTELYAIKA						
Rikosasiat (kk)	3,2	3,3	3,7	0,4	3,1	0,6
Laajat riita-asiat (kk)	8,3	8,0	7,9	-0,1	7,9	0,0
Summaariset asiat (kk)	2,0	2,0	2,0	0,0	2,1	-0,1
Velkajärjestelyasiat (kk)	6,2	5,9	5,6	-0,3	5,8	-0,2
Lainhuutoasiat (pv)	26	23	23	-0,5	25	-2
Kiinnitysasiat (pv)	11	10	10	0,3	12	-2

Käräjäoikeuksien toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut

Tuottavuustavoitteesta jäätin vain hieman; toteuma oli 81 kun tavoitteena oli 85.

Seuraavassa on lähemmin arvioitu tuloksellisuutta asiaryhmittäin. Tarkemmat tilastotiedot on esitetty liitteessä (liite 3).

Rikosasiat

Vuonna 2006 saapuneiden rikosasioiden ja muiden rikosoikeudellisten asioiden² sekä pakkokeino- ja sakon muuntoasioiden määrä oli 98 360 (97 229)³ asiaa eli 32 % käräjäoikeuksiin saapuneista rikos- ja siviiliasioista. Rikosasioita saapui 62 796 (64 711) ja ratkaistiin 55 945 (65 374) asiaa, joten vireillä olevien asioiden määrä kasvoi hieman. Rikosasioissa oli yhteensä 136 073 (156 847) syytekohtaa.

Keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa oli 3,7 kuukautta eli 0,4 kuukautta enemmän kuin edellisenä vuonna. Käsittelyajat olivat alle kolme kuukautta 35 käräjäoikeudessa. Neljä kuukautta tai pidempi käsittelyaika oli yhteensä seitsemässä käräjäoikeudessa, joista kaksi on pääkaupunkiseudun käräjäoikeuksia: Espoossa 6,0 (5,3 kk) ja Helsingissä 7,7 kk (6,4 kk). Helsingin käräjäoikeuden käsittelyaika piteni ja oli koko maan pisin. Keskimääräisen käsittelyajan pitenemiseen on osaltaan vaikuttanut rikosasioiden vanhentumista koskevien säännösten muuttuminen vuoden 2006 alusta lukien, jolloin käräjäoikeudet ratkaisivat paljon vanhentuneita juttuja. Käräjäoikeudet ratkaisivat ensimmäisellä vuosipuoliskolla ennen vuotta 2000 vireille tulleita juttuja yhteensä 176, joista 112 Helsingin käräjäoikeudessa. Tavoitteena oli, ettei minkään käräjäoikeuden keskimääräinen käsittelyaika ole yli kolmea kuukautta maan keskiarvoa pidempi. Edellä mainittujen vanhentumissäännösten muutos vaikutti siten, että tätä tavoitetta ei saavutettu. Helsingin käräjäoikeuden käsittelyaika oli neljä kuukautta maan keskiarvoa pidempi.

Tavoitteena oli, että rikosasioista puolet käsitellään alle kahdessa kuukaudessa. Tavoite toteutui koko maan osalta, sillä rikosasioista 52 prosenttia ratkaistiin alle kahdessa

²Muita rikosoikeudellisia asioita ovat: ajokieltoasian tuomioistuinkäsittely, rikesakon vastustaminen, yhdyskuntapalvelun muunto, liiketoimintakieltoasia, lähestymiskieltoasia, nuorisorangaistuksen muuntoasia ja vangin muutoksenhakuasia.

³Suluissa esitetyt luvut ovat vastaavia tietoja vuodelta 2005.

kuukaudessa. Käräjäoikeuksittain tarkasteltuna 16 käräjäoikeutta ei saavuttanut tavoitetta. Yli 9 kk käsiteltyjen asioiden osuus oli viisi prosenttia, eli tavoitteena ollutta 10 prosenttia parempi. Espoon, Helsingin, Kemi-Tornion ja Rovaniemen käräjäoikeuksien osalta prosenttiosuus oli koko maan tavoitetta suurempi.

Sakon muuntoasioita oli 23 458 eli noin 3 000 asiaa edellistä vuotta enemmän. Sakon muuntorangaistusasioiden osuus kaikista rikosoikeudellisista asioista oli noin 24 %. Saapuneiden pakkokeinoasioiden määrä pysyi suunnilleen edellisen vuoden tasolla ja oli 7 767. Pakkokeinoasioiden osuus kaikista rikosoikeudellisista asioista oli noin 8 %. Muiden rikosoikeudellisten asioiden määrä oli 4 339 asiaa eli noin 4 % saapuneista rikosoikeudellisista asioista. Kappalemääräisesti merkittävin nimike tässä asiaryhmässä ovat lähestymiskieltoasiat, joita vuonna 2006 saapui 3124 eli lähestymiskieltoasioiden määrä oli edellisen vuoden tasoa. Perheen sisäisiä lähestymiskieltoasioita saapui yhteensä 174 asiaa.

Rikosoikeudellisia asioita saapui vuonna 2006 noin 2 000 asiaa (-3 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna, kun sakon muuntoasiat jätetään vertailusta pois. Kappalemääräisesti eniten väheni saapuneiden varkauksien (-529 kpl) ja törkeiden rattijuopumusasioiden määrä (-465 kpl). Suurimmat asiaryhmät saapuneista rikosoikeudellisista asioista olivat: liikenne- ja rattijuopumukset noin 31 %, pahoinpitelyasiat 13 %, pakkokeinoasiat 10 % ja liikenteen vaarantamiset 8 %. Kaikkien saapuneiden rikosoikeudellisten asioiden asiaryhmittäinen asiarakenne on kuvattu liitteessä 5.

Rikosasioissa muutoksenhakualttius vaihtelee asiaryhmittäin. Muissa rikosoikeudellisissa asioissa on alle 300 valitusta vuodessa ja pakkokeinoasioissa vain 20 - 30 valitusta vuodessa, joten näissä ryhmissä muutoksenhakuprosentti jää muutama prosenttiin. Rikosasioissa muutoksenhakuja on noin 7 000 vuodessa ja muutoksenhakuprosentti oli 12,5 % vuonna 2006. Tarkentuneen tiedon perusteella vuonna 2005 muutoksenhakuprosentti oli 13,2 %. Käräjäoikeuksittain tarkasteltuna rikosasioiden muutoksenhakuprosentti oli 7,6 % - 16,9 % kertomusvuonna. Muutoksenhakualttius vaihtelee huomattavasti asianosaisaseman mukaan. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittujen kohdalla muutoksenhakualttius on kaikkien suurin.

Rikosasioissa tuli 1.10.2006 lukien mahdolliseksi ratkaista vähäiset asiat vastaajan suostumuksella pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisessa menettelyssä. Lain voimaan-

tulosta vuoden loppuun mennessä kirjallisessa menettelyssä ratkaistiin yhteensä 1463 asiaa, eli 9,6 prosenttia vastaavalla ajanjaksolla ratkaistujen rikosasioiden kokonaismäärästä. Tuomarit ratkaisivat 70 prosenttia kaikista kirjallisesti ratkaistuista rikosasioista. Notaarien osuus oli 28 % ja loput ratkaisi kärjäviskaali.

Riita-asiat

Kärjäoikeuksiin saapuneista kaikista asioista 54 % oli riita-asioita, kun kiinteistöasioita ei oteta huomioon. Saapuneiden riita-asioiden määrä oli vuonna 2006 kaikkiaan 164 331 (142 339) asiaa ja niitä ratkaistiin 158 997 (145 496). Riita-asioita tuli vireille edellisvuotta enemmän (16 %). Kasvua oli eniten velka- ja saamissuhdetta koskevilla asioilla, joita saapui yhteensä 81 140 (60 642) asiaa. Näistä valtaosa tuli vireille suppealla haastehakemuksella ja vain noin 500 asiaa tuli vireille laajalla haastehakemuksella. Kaikkien vireille tulleiden siviiliasioiden asiaryhmittäinen asiarakenne on kuvattu liitteessä 5.

Vuoden 2006 alussa voimaan tullut riita-asioiden sovittelu (L 663/2005) ei lisännyt juurikaan saapuvien riita-asioiden määrää. Kärjäoikeuksiin vuoden 2006 loppuun mennessä saapuneista riita-asioista 157 tuli vireille erillisellä sovitteluhakemuksella. Kärjäoikeudet ilmoittivat 66 asian käsittelyn päättyneen sovittelussa vuoden 2006 aikana. Sovinto vahvistettiin 44 asiassa ja asia päättyi muutoin sovintoon kuudessa asiassa. Sovittelu lopetettiin tuloksettomana 16 asiassa.

Laajat riita-asiat

Muita kuin suppealla haastehakemuksella vireille tulleita riita-asioita saapui yhteensä 9 352 (8 892) asiaa, joista 537 oli maoikeusasioita ja 321 koski erillistä turvaamistointia. Laajalla haastehakemuksella (L-asia) tuli vireille 8 494 (8 023) riita-asiaa ja niitä ratkaistiin 8 366 (8 580) asiaa. Laajalla haastehakemuksella vireille tulleista asioista suurin asiaryhmä oli työsuhde- ja tasa-arvoa -asiat, 1 371 asiaa. L-asioista 23 prosenttia ratkaistiin Helsingin kärjäoikeudessa. L-asioista ja riitautetuista summaarisista asioista ratkaistiin istuntokäsittelyssä 4 945 (5 353) asiaa. Näiden lisäksi riita-

asioista istunnossa käsiteltiin 365 maa-oikeusasiaa ja 30 turvaamisasiaa. Riita-asioista 98 ratkaistiin kolmen tuomarin pääkäsittelyssä.

L-asioista oli tuomiolla ratkaistujen asioiden osuus 39 % ja sovintoratkaisujen osuus oli 32 %. Muita ratkaisuja ovat muun muassa tutkimatta jättäminen ja asian jääminen sillensä. Koko maan tasolla tarkasteltuna sovintojen osuus on ollut vakaa vuosina 2000 - 2006. Käräjäoikeuksittain tarkasteltuna sovintojen osuus vaihtelee kuitenkin melko paljon. Vuonna 2006 sovintojen osuus oli kymmenessä käräjäoikeudessa vähemmän kuin 25 % minimin ollessa 13 %. Vastaavasti seitsemässä käräjäoikeudessa sovintojen osuus oli 40 % tai enemmän, maksimin ollessa 54 %.

Keskimääräinen käsittelyaika laajoissa riita-asioissa oli hieman edellistä vuotta parempi ja tavoitteen mukainen, 7,9 kuukautta. Käsittelyaika oli 10 kuukautta tai enemmän kaikkiaan kahdeksassa käräjäoikeudessa. Istunnossa ratkaistujen riita-asioden keskimääräinen käsittelyaika oli 9,5 (9,8) kuukautta. Merkittävä osa istunnossa käsiteltävistä riita-asioista ratkaistaan pääkaupunkiseudun käräjäoikeuksissa, joissa näiden asioiden käsittelyaika on lyhentynyt ja oli: Espoossa 12,5 (14,2) kuukautta, Helsingissä 11,9 (12,1) kuukautta ja Vantaalla 7,9 (8,8) kuukautta. Pienimmissä käräjäoikeuksissa käsittelyaikaa saattaa pidentää merkittävästi yhdenkin pitkään vireillä olleen asian ratkaiseminen.

Muutoksenhaku laajalla haastehakemuksella vireille tulleissa riita-asioissa on viime vuosina pysynyt samalla tasolla ja vuonna 2006 muutoksenhakuprosentti oli 42 %. Muutoksenhaun prosentuaalinen osuus lasketaan niiden asioiden lukumäärästä, joissa on valitusoikeus hovioikeuteen. Sovinnot on tässä rajattu muutoksenhakuun oikeuttavien ratkaisujen ulkopuolelle. Näin ollen suuri sovintojen määrä saattaa kasvattaa muutoksenhakujen prosentuaalista osuutta etenkin pienissä käräjäoikeuksissa, joissa laajojen riita-asioden määrä on vähäinen.

Summaariset asiat

Vuonna 2006 suppealla haastehakemuksella tuli vireille yhteensä 154 979 (133 447) summaarista riita-asiaa ja niitä ratkaistiin 149 786 (136 024).

Keskimääräinen käsittelyaika summaarisissa asioissa oli 2,0 kuukautta, mikä oli 0,1 kuukautta tavoitetta lyhyempi. Suurimmassa osassa käräjäoikeuksia käsittelyajan keskiarvo on alle kaksi kuukautta.

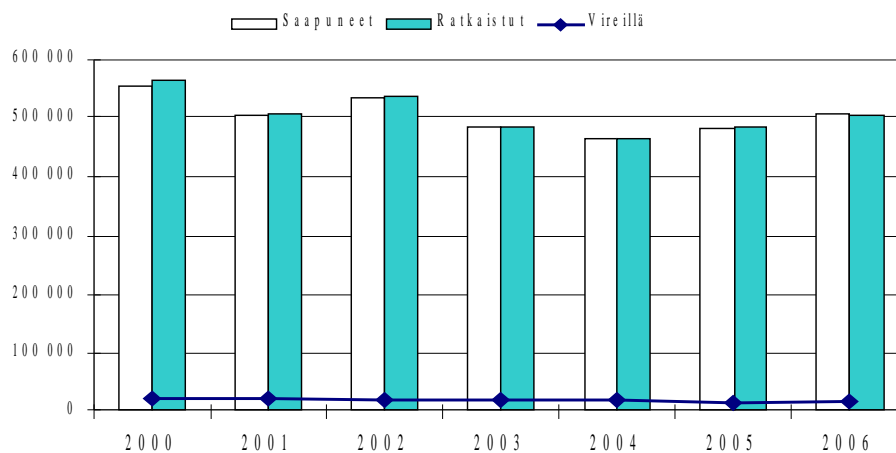
Hakemusasiat

Saapuneiden hakemusasioiden kokonaismäärä oli vuonna 2006 yhteensä 43 406 (45 750) asiaa ja niitä ratkaistiin 43 123 (45 807) asiaa. Hakemusasioiden osuus käräjäoikeuksien kaikista lainkäyttö- ja hakemusasioista oli 14 %, kun kiinteistöasioita ei oteta huomioon.

Hakemusasioista oli avioeroasioita 17 986 ja muita hakemusasioita 16 725.

Saapuneiden insolvenssiasioden määrä oli vuonna 2006 yhteensä 8 695 (9 101) ja ratkaistujen 8 842 (9 422) asiaa. Insolvenssiasioista suurin osa on yksityishenkilön velkajärjestelyasioita, joita saapui 4 670 (5 257). Velkajärjestelyasioiden keskimääräinen käsittelyaika oli tavoitetta ja edellistä vuotta parempi, 5,6 kuukautta. Käsittelyaika oli yli 10 kk yhdessä käräjäoikeudessa.

Kiinteistöasiat

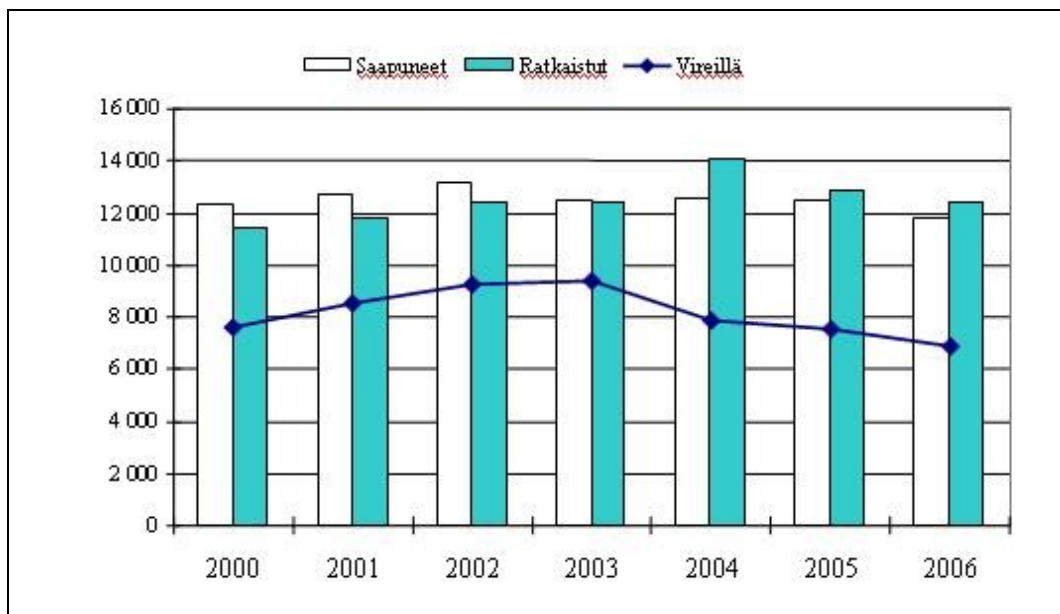

Kiinteistöjä koskevat kirjaamisasiat käräjäoikeuksissa 2000-2006

Käräjäoikeuksiin saapuneista asioista lukumääräisesti suurimman asiaryhmän muodostavat kiinteistöjä koskevat kirjaamisasiat, joita vuonna 2006 saapui 508 116 (482 384) asiaa ja ratkaistiin 505 667 (485 779) asiaa. Saapuneiden kirjaamisasioiden määrä kasvoi edellisestä vuodesta viisi prosenttia.

3.2 Hovioikeudet

Hovioikeuksiin saapuneiden asioiden määrä väheni vuonna 2006 edellisiin vuosiin verrattuna. Vähennystä oli sekä riita- että rikosasioissa. Riita-asioiden osuus saapuneista asioista laski 23 (25) prosenttiin, rikosasioiden 69 prosentin osuus pysyi muuttumattomana. Lokakuussa voimaan tulleen uuden vankeuslain myötä Helsingin hovioikeuteen saapui uutena asiaryhmänä 15 pitkäaikaisvankien vapauttamista koskevaa asiaa.

Hovioikeuksien asiamäärien kehitys 2000-2006

Hovioikeuksien ratkaisutoimintaan vuonna 2006 heijastuivat edelleen seulontamenetelyyn liittyvät epäselvyydet ja seulontaratkaisujen määrä väheni noin 500:lla, 14 prosenttiin. Pääkäsittelyssä ratkaistujen määrä puolestaan kasvoi yli 200:lla ja oli 29 prosenttia ratkaistuista asioista. Vaikka ratkaistujen asioiden määrä jäi tavoitteesta ja laski edelliseen vuoteen verrattuna, myös vireillä olevien asioiden määrä (balanssi) laski. Hovioikeuksien kiinnittäessä huomiota vanhojen, yli vuoden vireillä olleiden asioiden käsittelyyn, niiden määrä väheni noin 250 asialla ja oli vuoden lopussa 1001.

Keskimääräinen käsittelyaika lyheni 7,7 kuukauteen. Rikosasioissa kesto oli 7,1 (7,4) kuukautta ja riita-asioissa 10,5 (10,4) kuukautta. Alle kuudessa kuukaudessa ratkaistiin 52 (53) prosenttia asioista. Vanhojen, yli vuoden viipyneiden asioiden osuus oli 22 (22) prosenttia.

Asioiden käsittelyn kesto lyheni myös eri menettelyissä: seulonta-asiat ratkaistiin 1,7 (2,1) kuukaudessa, esittelystä ratkaistut 7 (7,5) kuukaudessa ja pääkäsittelyssä ratkaistut 12 (12,7) kuukaudessa.

Yleisimmät asianimikkeet olivat edelleen pahoinpitely, törkeä rattijuopumus ja varkaus, joita oli yhteensä 23 (22) % ratkaistuista asioista.

Hovioikeuskohtaiset käsittelyaikaerot supistuivat jonkin verran, silti erot ovat edelleen merkittäviä. Kouvolan hovioikeudessa asiat ratkaistiin 4,9 (5,1) kuukaudessa, mutta Helsingin hovioikeudessa ne viipyivät 10,4 (11,2) kuukautta.

Vuonna 1998 voimaan tullut hovioikeusmenettelyn uudistus lisäsi suullisten pääkäsittelyjen määrää vuoteen 2002 saakka, jolloin 28 prosentissa ratkaistuista järjestettiin pääkäsittely. Vuosina 2003 ja 2004 pääkäsittelyasioiden määrä laski 26 ja 21 prosenttiin. Vuonna 2005 osuus nousi 26:een ja vuonna 2006 29 prosenttiin ratkaistuista asioista.

Hovioikeuksien ratkaisulla käräjäoikeuden päätösten perusteluja ja lopputulosta muutettiin vuonna 2006 yhteensä 26 (22) prosentissa asioista. Niiden päätösten osuus, joissa käräjäoikeuden ratkaisua ei muutettu, muutettiin vain perusteluja tai muutos koski vain ratkaisun epäoleellista osaa oli 44 (45) %.

Hovioikeudet	Toteutunut 2004	Toteutunut 2005	Toteutunut 2006	Vert. ed. v.	Tavoite/ arvio2006	Vert. tav.
Saapuneet asiat	12 570	12 508	11 865	-5 %	12 750	-7 %
Ratkaistut asiat	14 067	12 921	12 411	-4 %	12 930	-4 %
Vireillä olevat asiat	7 865	7 450	6 905	-7 %	7 270	-5 %
Toimintamenot (1000 euroa)	33 851	34 407	34 390	0 %	34 770	-1 %
Tuomioistuintulot (1000 euroa)	539	544	533	-2 %		
Henkilöstömäärä (htv)	525	522	516	-6	515	1
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS						
Tuottavuus (ratk./htv)	27	25	24	-3 %	25	-4 %
Taloudellisuus (euroa/ratk.asia)	2 406	2 663	2 771	4 %	2 689	3 %
KESKIM. KÄSITTELYAIKA (kk)	8,2	7,9	7,7	-0,2	7,9	-0,2

Hovioikeuksien toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut

Hovioikeuksien toimintamenoihin käytettiin vuonna 2006 yhteensä 34,4 milj.euroa ja

menot pysyivät edellisen vuoden tasolla. Ratkaistujen asioiden määrän jäätyä tavoitteeksi asetetusta, myös toiminnan taloudellisuudelle ja tuottavuudelle asetetut tavoitteet jäivät toteutumatta. Sen sijaan käsittelyaikatavoite toteutui.

Hovioikeuksien matkakäräjiä tehtiin yhteensä 794 ja ne lisääntyivät 137:llä edellisestä vuodesta. Seuraavassa on esitetty matkakäräjien kehitystä hovioikeuksittain. Helsingin hovioikeudessa ei ole kertomusvuonna tehty matkakäräjiä.

Hovioikeus	2004 määrä	2005 määrä	2006 määrä	2006 %-osuus pääkä- sittelyistä
Itä-Suomi	30	35	38	8,1
Kouvola	42	57	100	21,1
Rovaniemi	105	146	192	60
Helsinki	2	3		-
Turku	76	177	152	21,5
Vaasa	264	275	312	51,3
YHTEENSÄ	502	660	794	20,9

Itä-Suomen hovioikeus sijaitsee alueensa keskellä. Eniten matkakäräjiä pidetään Joensuuissa, jonne on matkaa 136 kilometriä. Muina matkakäräjäpaikkakuntina mainittakoon Kajaani (169 km), Mikkeli (164 km), Nurmes (127 km) ja Savonlinna (161 km). Matkoihin kuuluu noin kaksi tuntia suuntaansa. Matkakäräjiä istuttiin yhteensä 209 tuntia eli yhteen istuntoon käytetty aika on ollut keskimäärin noin 6 tuntia. Hovioikeuden pääkäsitteilyissä kaikkiaan on käytetty yhteen istuntoon aikaa keskimäärin 3,4 tuntia. Kustannukset vaihtelevat. Kustannuksia ei ole tilastoitu eikä seurattu tarkemmin.

Kouvolan hovioikeudessa matkakäräjien kesto oli vuonna 2004 yhteensä 267,6 tuntia, vuonna 2005 yhteensä 202,3 tuntia ja vuonna 2006 vastaavasti 254,5 tuntia. Etäisyydet vaihtelivat välillä 1 km (Kouvolan käräjäoikeudessa pidetty pääkäsitteily) ja 130 km (Hyvinkään käräjäoikeudessa pidetty pääkäsitteily). Kustannukset vuonna 2006 olivat yhteensä noin 9 600 euroa. Kouvolan käräjäoikeudessa pidettyjä pääkäsitteilyjä ei ole otettu mukaan laskettaessa käräjämatkoista aiheutuneita kustannuksia.

Rovaniemen hovioikeudessa matkakäräjien osuus pääkäsitteilyistä on kasvanut. Jäsenillä oli vuonna 2006 yhteensä 481 matkakäräjäpäivää. Edestakaiset etäisyydet hovioikeudesta käräjäpaikkakunnalle vaihtelevat 240 kilometrin ja 740 kilometrin välillä. Jo-

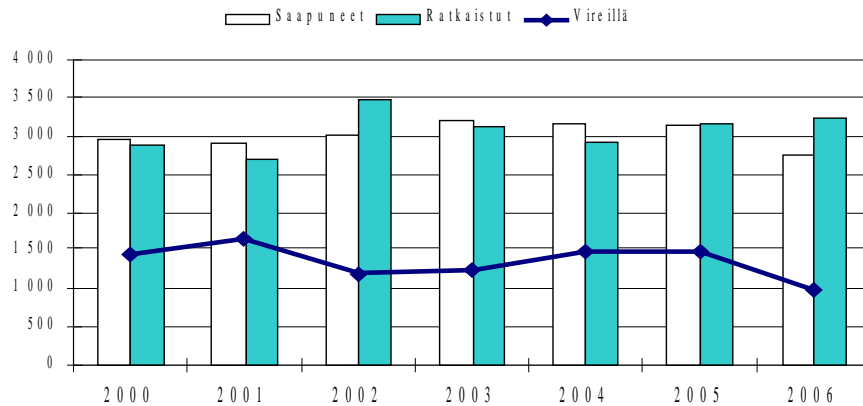
kaiselta jäseneltä ja esittelijältä kuluu pelkästään matkustamiseen ja istuntoon keskimäärin 12 tuntia asiaa kohti. Lisäksi aikaa kuluu kulkuyhteyksien odottamiseen ja majoittumiseen. Matkakäräjiin käytetty aika vie henkilöstöresursseja noin kahden henkilötyövuoden verran. Matkakäräjästä aiheutuvat kustannukset olivat vuonna 2006 yhteensä 87.000 euroa (päivärahat 22.000 euroa ja muut matkustamiskustannukset 65.000 euroa) eli noin 450 euroa/asia.

Vaasan hovioikeudessa pidettiin vuonna 2004 yhteensä 243 matkakäräjää, joista 49 % toimitettiin Vaasassa, noin 33 % Jyväskylässä, noin 16 % Raahessa ja noin 2 % muualla hovioikeuspiirissä. Vuonna 2005 oli jälleen 243 matkakäräjää, joista noin 54 % käytiin Vaasassa, 30 % Jyväskylässä, noin 13 % Raahessa, noin 3 % Porissa ja 0,6 % muualla hovioikeuspiirissä. Vuonna 2006 oli 265 matkakäräjää, joista noin 56 % käytiin Vaasassa, 9 % Jyväskylässä, Porissa 5 %, Raahessa 0,6 %, Haapajärvellä 0,1 % ja 0,2 % muualla hovioikeuspiirissä. Välimatkat vaihtelevat yhteen suuntaan laskettuna 80 kilometrin (Pori) ja 275 kilometrin (Jyväskylä) välillä. Matkamenot vuonna 2006 Vaasan hovioikeuden osalta olivat yhteensä 122 619 euroa. Niistä ainakin 80 % oli matkakäräjämenoja.

Turun hovioikeus ratkaisi matkakäräjillä 76 asiaa vuonna 2004 (11 % pääkäsitellyssä ratkaistuista asioista), 177 asiaa vuonna 2005 (22,3 %) ja 151 asiaa vuonna 2006 (21,6 %). Matkakäräjämatkoja tehtiin vuonna 2006 74 kappaletta. Suurin osa niistä tehtiin Tampereelle (65 matkaa, joilla ratkaistiin 131 asiaa). Toiseksi eniten matkakäräjiä toimitettiin Maarianhaminaan (4 matkaa, joilla ratkaistiin 15 asiaa). Matkakäräjistä hovioikeudelle koituneet kulut olivat 58 677 euroa vuonna 2006.

3.3 Korkein oikeus

Korkeimpaan oikeuteen saapuneiden asioiden määrä laski edelliseen vuoteen verrattuna 13 %. Vähennys johtui yhtäältä siitä, että eräiden ylimääräistä muutoksenhakua koskevien asioiden osalta toimivalta on siirretty alemmille oikeuksille ja toisaalta siitä, että myös rikos- ja vakuutusasioiden määrä on laskenut. Saapuneista asioista 37 (33) prosenttia oli riita- ja 39 (38) prosenttia rikosasioita

Korkeimman oikeuden asiämäärien kehitys 2000-2006

Korkeimman oikeuden työtilanne kehittyi myönteisesti saapuneiden asioiden määrän laskiessa ja ratkaistujen asioiden määrä noustessa edelliseen vuoteen verrattuna. Vireillä olevien asioiden määrä oli kertomusvuoden lopussa pienempi kuin kertaakaan 2000-luvulla.

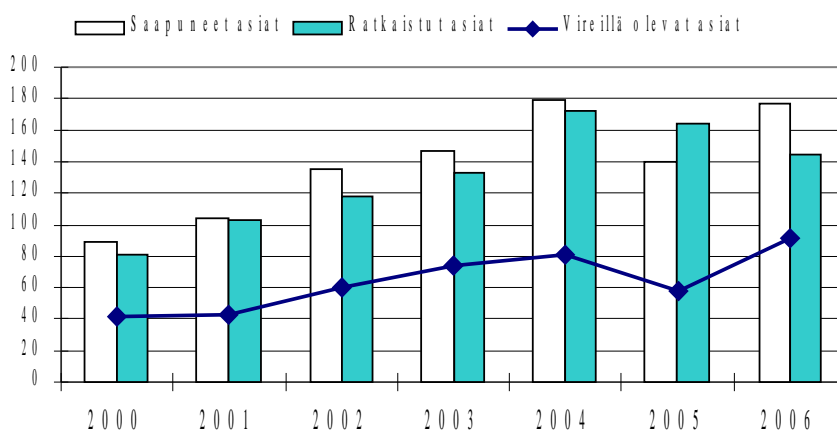
Korkein oikeus	Toteutunut 2004	Toteutunut 2005	Toteutunut 2006	Vert. ed. v.	Tavoite/ ar- vio 2006	Vert. tav.
Saapuneet asiat	3 157	3 151	2 746	-13 %	3 200	-14 %
Ratkaistut asiat	2 916	3 154	3 229	2 %	3 150	3 %
Vireillä olevat asiat	1 482	1 480	995	-33 %	1 530	-35 %
Myönnetyt valitusluvut	200	174	169	-3 %	190	-11 %
Julkaistut ratkaisut	136	145	110	-24 %	140	-21 %
Toimintamenot (1000 euroa)	6 989	7 271	6 995	-4 %	7 300	-4 %
Tuomioistuintulot (1000 euroa)	112	133	136	2 %		
Henkilöstömäärä (htv)	85	86	84	-2	85	-1
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS						
Tuottavuus (ratk./htv)	34	37	38	5 %	37	4 %
Taloudellisuus (euroa/ratk.asia)	2 397	2 305	2 166	-6 %	2 317	-7 %
KESKIM. KÄSITTELYAIKA (kk)						
* Valituslupahakemukset	4,4	5,2	4,9	-0,3	4	0,9
* Asiaratkaisut	15,6	15,3	16,7	1,4	14	2,7

Korkeimman oikeuden toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut

Keskimääräinen käsittelyaika lyheni hylättyjen valituslupa-asioiden kohdalla, mutta piteni asiaratkaisuissa. EY-tuomioistuimen ennakkoratkaisumenettelystä riippuneet asiat pois lukien keskimääräinen käsittelyaika asiaratkaisujen osalta oli 15,8 kuukautta. Toiminnalliselle tehokkuudelle asetetut taloudellisuus- ja tuottavuustavoitteet saavutettiin, kun taas käsittelyaikatavoitteista jäätin.

3.4 Työtuomioistuim

Työtuomioistuimeen saapuneiden asioiden määrä laski vuonna 2005 noin 20 %, mutta vuonna 2006 työtilanne jälleen huononi, kun saapuneiden asioiden määrä nousi samalle tasolle kuin ennätysvuonna 2004. Ratkaistujen asioiden määrä vastasi arvioitua, mutta jäi selvästi saapuneista, jolloin vireillä olevien asioiden määrä kasvoi.

Työtuomioistuimen asiamäärien kehitys 2000-2006

Työtuomioistuim	Toteutunut 2004	Toteutunut 2005	Toteutunut 2006	Vert. ed. v.	Tavoite/ ar- vio 2006	Vert. tav.
Saapuneet asiat	179	140	177	26 %	145	22 %
Ratkaistut asiat	172	163	144	-12 %	145	-1 %
Vireillä olevat asiat	81	58	91	57 %	58	57 %
Toimintamenot (1000 euroa)	916	920	912	-1 %	930	-2 %
Tuomioistuintulot (1000 euroa)	24	24	22	-10 %		
Henkilöstömäärä (htv)	12	11,8	11	-0,8	11	0
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS						
Tuottavuus (ratk./htv)	15	14	13	-5 %	13	-1 %
Taloudellisuus (euroa/ratk.asia)	5 324	5 646	6 334	12 %	6 414	-1 %
KESKIM. KÄSITTELYAIKA (kk)	6	5,2	5,5	0	5	0,2

Työtuomioistuimen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut

Työtuomioistuimen toimintamenot olivat vuonna 2006 0,9 milj.euroa. Asetetut tavoitteet toteutuivat käsittelyaikaa lukuun ottamatta.

3.5 Toimintamenot ja kustannuskehitys

Vuonna 2006 yleisten tuomioistuinten toimintamenoista noin 77 % oli palkkamenoja, 14 % toimitilojen vuokratuloja ja 8 % muita menoja. Toimintamenot ovat vähentyneet noin yhdellä prosentilla edellisestä vuodesta. Vähentyminen koski palkkamenoja ja muita menoja. Toimitilavuokrat ovat johdonmukaisesti kasvaneet, vaikkakin kasvu on vuonna 2006 hidastunut jääden 2 %:n tasolle.

YLEISTEN TUOMIOISTUINTEN TOIMINTAMENOJEN KEHITYS 2003-2006								
Toimintamenot (1 000 euroa)								
	2003	2004	Muutos 04-03	2005	Muutos 05-04	2006	Muutos 06-05	%-osuus 2006
Yleiset tuomioistuimet yhteensä								
Palkat	125 931	129 962	3 %	132 463	2 %	130 097	-2 %	77 %
Toimitilavuokrat	18 968	21 006	11 %	23 807	13 %	23 846	0 %	14 %
Muut menot	13 270	14 718	11 %	14 045	-5 %	14 267	2 %	8 %
Yhteensä	158 169	165 687	5 %	170 315	3 %	168 210	-1 %	100 %
Korkein oikeus								
Palkat	5 658	5 716	1 %	5 931	4 %	5 699	-4 %	81 %
Toimitilavuokrat	645	717	11 %	722	1 %	729	1 %	10 %
Muut menot	581	556	-4 %	618	11 %	567	-8 %	8 %
Yhteensä	6 884	6 989	2 %	7 271	4 %	6 995	-4 %	100 %
Hovioikeudet								
Palkat	27 498	28 296	3 %	28 821	2 %	28 512	-1 %	83 %
Toimitilavuokrat	3 019	3 406	13 %	3 495	3 %	3 516	1 %	10 %
Muut menot	2 024	2 150	6 %	2 091	-3 %	2 362	13 %	7 %
Yhteensä	32 541	33 851	4 %	34 407	2 %	34 390	0 %	100 %
Käräjäoikeudet								
Palkat	92 104	95 255	3 %	96 995	2 %	95 192	-2 %	76 %
Toimitilavuokrat	15 159	16 739	10 %	19 444	16 %	19 455	0 %	15 %
Muut menot	10 600	11 937	13 %	11 278	-6 %	11 266	0 %	9 %
Yhteensä	117 863	123 931	5 %	127 717	3 %	125 913	-1 %	100 %
Työtuomioistuin								
Palkat	671	695	4 %	716	3 %	694	-3 %	76 %
Toimitilavuokrat	145	145	0 %	146	0 %	146	1 %	16 %
Muut menot	65	76	16 %	58	-23 %	72	22 %	8 %
Yhteensä	881	916	4 %	920	1 %	912	-1 %	100 %

Yleisten tuomioistuinten toimintojen kustannukset ovat laskeneet hieman edellisestä vuodesta. Riita-asioiden kustannukset ovat tasaisesti nousseet. Samoin on hakemusasioiden osalta käräjäoikeuksissa. Kaikki toiminnot sisältävät palkkakuluja ja vyörytyksiä esimerkiksi tietohallintomenoista ja palvelukeskuksesta aiheutuvista menoista. Tuomioistuinten omia tukitoimintoja ovat mm. hallinto, sisäiset palvelut ja henkilöstön kehittäminen.

Oikeuslaitos, kokonaiskustannukset (1000 euroa)			
	2004	2005	2006
Yleiset tuomioistuimet			
Korkein oikeus	Kustannukset	Kustannukset	Kustannukset
Kustannukset yhteensä	7 204	7 460	7 173
Hovioikeudet			
Toimintoketjut	Kustannukset	Kustannukset	Kustannukset
Hovioikeus, rikosasiat	16 007	16 636	16 320
Hovioikeus, riita-asiat	9 320	9 362	10 279
Tukitoiminnot	5 274	5 448	5 025
Poissaolo	4 585	4 350	4 129
Kustannukset yhteensä	35 187	35 796	35 753
Käräjäoikeudet			
Toimintoketjut	Kustannukset	Kustannukset	Kustannukset
Rikosasioiden prosessi	37 200	38 917	38 794
Riita-asioiden prosessi	26 035	27 267	27 313
Hakemusasioiden prosessi	7 067	7 979	8 097
Insolvenssiasioden prosessi	4 910	4 873	4 714
Kiinteistöasioiden prosessi	10 624	10 887	10 757
Muu tiedoksianto	907	965	965
Hallintotuomioistuinasioden prosessi (Ahvenanmaa)	115	118	61
Tukitoiminnot	26 756	26 977	25 015
Poissaolo	14 968	15 313	15 730
Kustannukset yhteensä	128 581	133 295	131 444
Työtuomioistuin			
Toimintoketjut	Kustannukset	Kustannukset	Kustannukset
Työtuomioistuin	611	662	631
Tukitoiminnot	186	180	163
Poissaolo	100	84	113
Kustannukset yhteensä	897	926	906

3.6 Laatuhankeet

Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhanke aloitettiin vuonna 1999. Hankkeen tavoitteena on parantaa ja kehittää tuomioistuinten työtä niin, että oikeudenmukaisuus toteutuu, oikeudenkäynti on reilua, ratkaisut ovat lainmukaisia ja hyvin perusteltuja ja tuomioistuinten palvelut ovat myös kustannustensa puolesta ihmisten saatavissa.

Vuosi 2006 oli laatuhankeeseen kahdeksas toimintavuosi. Se toteutettiin aikaisempina vuosina hyviksi koetuin työtavoin. Laatutyöryhmät työstivät heille annettuja kehittämisteemoja. Syksyllä pidetyillä lautupäivillä laatutyöryhmien työt esiteltiin, niistä

käytiin keskustelua ja asetettiin laatutavoitteet vuodelle 2007. Toimintavuotta leimasi runsaasti kiinnostusta sekä kotimaassa että ulkomailla herättäneen laatumittaristomietinnön valmistuminen. Täydennyskoulutusosiossa päivitettiin yhtiöoikeudellista osaamista.

Hovioikeuspiirin tuomarit ja hovioikeuden esittelijät osallistuivat edelleen aktiivisesti laatuhankeeseen. Myös syyttäjät, asianajajat ja julkiset oikeusavustajat antoivat tärkeän panoksensa kehittämistyölle. Uutuutena oli, että tutkinnanjohtajat osallistuivat ensimmäistä kertaa laatuhankeeseen toimintaan. Laatuhankeeseen onnistuminen edellytti lisäksi runsaasti taustalla tapahtuvaa suunnittelu-, hallinnointi- ja organisointityötä.

Valittuja laatutavoitteisiin liittyviä teemoja on työstetty hovioikeuspiirin tuomareista ja käsiteltävästä temasta riippuen sidosryhmien edustajista vuosittain muodostetuissa neljässä työryhmässä. Vuonna 2006 työskenteli neljä laatutyöryhmää, joiden teemoina olivat: 1) menettely ja näyttö vangitsemis- ja matkustuskieltoasioissa, 2) tuomarin käyttäytyminen istunnossa osana menettelyllistä oikeudenmukaisuutta (vuodelle 2005 asetetun laatutavoitteen seuranta), 3) asianosaisvalmistelu riita-asioissa (vuodelle 2005 asetetun laatutavoitteen seuranta ja teeman jatkokehittäminen laatimalla toimenpidelista asianosaisvalmistelussa tehtävistä toimenpiteistä) sekä 4) pahoinpitelyrikosten rangaistusten määräämiskäytäntö (uusi seuranta ja päivitys liittyen työryhmien 3/1999 ja 4/2000 raportteihin).

Työryhmien raportit on esitelty vuosittain pidetyillä kaksipäiväisillä lautupäivillä ja raportit lopullisessa muodossaan on julkaistu kirjana. Raporteissa on määritelty seuraavan vuoden laatutavoitteet, joiden toteutumista on myöhemmin seurattu. Tavoitteena on näiden raporttien pohjalta laatia tuomarin käsikirja. Vuonna 2006 on valmistunut lainkäytön laatumittaristomietintö, jonka pilotointi aloitettiin 2006. Työryhmien tekemän pohjatyön ja lautupäivillä käydyn keskustelun perusteella hovioikeuspiirin käräjäoikeudet ovat sopineet tulosneuvottelujen yhteydessä hovioikeuden kanssa seuraavan vuoden lainkäytön laadulle asetettavista tavoitteista. Laatuhankeeseen osana on järjestetty koulutusta kullekin vuodelle valitulta oikeudenalalta ja laatu-teemoihin liittyen.

Itä-Suomen hovioikeuspiirissä käynnistettiin vuonna 2004 laatuhanke, jossa Joensuun käräjäoikeudessa paneuduttiin koetun oikeudenmukaisuuden kehittämiseen oikeudenkäyntiprosessissa. Hankkeen informaatiotilaisuus pidettiin keväällä 2005 ja työko-

koukset pidettiin vuoden 2005 syyskuun ja vuoden 2006 huhtikuun välisenä aikana. Työkokouksiin osallistui käräjäoikeuden koko lainkäyttöhenkilöstö ja osa käräjäsih-teereistä, neljä asianajajaa, yleinen oikeusavustaja ja syyttäjä. Työkokouksissa analysoitiin omia toimintakäytäntöjä ja menettelytapoja käyttäen hyväksi oikeudenkäyn-neistä kerättyä videoaineistoa sekä asiakkaiden ja puheenjohtajien haastatteluja. Käsi-teltäviä teemoja olivat mm. todistelu, asianosaisten kuuleminen, sovittelu lasten huolto- ja tapaamisoikeusasioissa sekä tuomarien ja avustajien roolit ja työnjako oikeuden-käynnissä. Työkokouksissa käydyn keskustelun perusteella pyrittiin selkeyttämään kä-sitystä siitä, millaiset seikat vaikuttavat asiakkaalle oikeudenkäynnistä syntyvään ko-kekukseen. Hanketta esiteltiin Itä-Suomen hovioikeuspiirin IX tuomaripäivillä touko-kuussa 2006. Hankkeen loppuraportti valmistunee maaliskuussa 2007.

Vuonna 2005 käynnistettiin Itä-Suomen hovioikeuspiirin päällikkötuomariklubi, jonka tavoitteena on tukea päällikkötuomareita omaan työhönsä liittyvissä pulmissa pohti-malla yhdessä esimiestyöhön ja johtamiseen liittyviä kysymyksiä. Klubi on kokoontu-nut kerran vuodessa.

Loppuvuodesta 2006 aloitettiin Itä Suomen hovioikeuden ja neljän oman piirin käräjä-oikeuden yhteisen Kaiku-hankkeen suunnittelu. Hankkeen tarkoituksena on tukea lä-hiesimiestoimintaa, kehittää vuorovaikutustaitoja, lisätä työhyvinvointia alaistaitojen ja esimiestyön hallinnalla sekä antaa tukea omasta vertaisryhmästä nousseiden ja nou-sevien lähiesimiesten työlle. Hanke toteutetaan vuosina 2007 ja 2008. Maaliskuussa 2007 järjestetään lähiesimiehille kehityskeskusteluja koskevaa koulutusta.

Kouvolan hovioikeus järjesti ensimmäistä kertaa hovioikeuspiirinsä laamaneille yh-teisen keskustelutilaisuuden. Perinnettä on päätetty jatkaa vuosittain. Korkeimman oi-keuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja hovioikeuksien informaatikoiden vuosittain järjestettävä kaksipäiväinen neuvottelutilaisuus pidettiin Kouvolan hovioikeudessa. Julkisen sanan edustajille järjestettiin neuvottelutilaisuus yhteisten toimintatapojen selkeyttämiseksi. Hovioikeuden sidosryhmille järjestettiin kolme hovioikeuspäivää: yksi asianajajille ja julkisille oikeusavustajille, yksi syyttäjäille sekä yksi käräjäoikeuk-sien ja hovioikeuden kansliahenkilökunnalle. Hovioikeus saattoi päätökseen asiakirjo-jen seulontaa koskevan vuosina 2005 ja 2006 toteutetun koulutuksen, jonka kohteena on ollut käräjäoikeuksien kansliahenkilökunta. Hovioikeus järjesti sisäisiä koulutus-

päiviä velkajärjestelyasioista, vankeuspaketista, uudesta sovittelumenettelystä ja oikeudenkäyntimenettelystä hovioikeudessa. Näihin tilaisuuksiin on kutsuttu osallistujia myös alueen kärjäoikeuksista. Yhteistyössä kärjäoikeuksien kanssa on käynnistetty rangaistuskäytännön kartoittaminen tietyissä rikosasioissa. Osa kärjäoikeuksien ja hovioikeuden lainkäyttöhenkilökunnasta on aloittanut ruotsin kielen kurssin, joka jatkuu vuonna 2007. Hovioikeuden virastomestareille ja heidän sijaisilleen on järjestetty turvallisuuskoulutusta.

Vaasan hovioikeuspiirissä toimii kolme erillistä kärjäoikeusvetoista laatuhanke: 1) Keski-Suomen kärjäoikeuksien kehityshanke, 2) erityisesti insolvenssiasioihin keskittynyt Porin, Seinäjoen ja Vaasan kärjäoikeuksien laatuhanke ja 3) rikosprosessiin keskittynyt laatuhanke. Hankkeilla on ohjaus- tai johtoryhmä, joka koordinoi toimintaa ja varsinainen työskentely tapahtuu työryhmissä. Työryhmien työt esitellään purkutilaisuudessa, jonka jälkeen työryhmien raportit jaetaan. Kehityshankkeet pyrkivät löytämään parhaita käytäntöjä, joista myös annetaan suosituksia. Työryhmissä on myös sidosryhmien, syyttäjien, asianajajien, oikeusavustajien, poliisien ym. edustus työryhmän aiheesta riippuen. Näiden edustajat kutsutaan myös purkutilaisuuteen.

Helsingin hovioikeuspiirin vuonna 2002 aloitettua laatuhanke on jatkettu myös kertomusvuonna. Laatuhanke jakautuu kahteen osaan. Yliopistopainotteinen laatuhanke on toteutettu ensisijassa koulutusyhteistyönä Helsingin yliopiston kanssa. Koulutukseen osallistuneet ovat voineet lukea suorittamansa kurssit hyväksi jatkotutkinnon suorittamisessa. Vuonna 2006 on ilmestynyt hankkeeseen sisältyneen opintojakson päätteeksi laadittu kirjalliset lopputyöt sisältävä teos "Kirjoituksia todistusoikeudesta".

Kärjäoikeuspainotteisessa laatuhankeessa on kuluneena vuonna tuotettu kolmen eri kehittämistyöryhmän raportit riita-asian valmistelusta, uudesta sovittelumenettelystä ja rangaistuskäytännön yhtenäisyydestä huumausaine-, lääke- ja dopingrikoksissa. Kehittämistyöryhmissä on ollut edustus myös sidosryhmistä. Raportteja on käsitelty hovioikeuspiirin lainkäyttöhenkilökunnalle järjestetyssä yhteisessä lainkäyttöpäivässä lokakuussa 2006. Kärjäoikeuspainotteista laatuhanke johtaa laatutyöryhmä, joka kostuu hovioikeuspiirin tuomareista. Sen toimintaa ohjaa ja valvoo ohjausryhmä, jonka muodostavat hovioikeuspiirin kärjäoikeuksien laamannit, yksi hovioikeudenlaamanni ja hovioikeuden presidentti.

Turun hovioikeudessa on kertomusvuonna panostettu erityisesti työmenetelmien kehittämiseen. Vuosina 2005 ja 2006 hovioikeuspiirissä ei ole tehty hovioikeuden ja käräjäoikeuksien yhteistä laatutyötä. Hovioikeuspiirissä on sovittu, että kukin tuomioistuin keskittyy omaan sisäiseen laatutyöhönsä.

On luontevaa ja tarkoituksenmukaista, että laatuhankeita toteutetaan hovioikeuspiireittäin, jolloin niiden sisältö ja toimintamuodot voidaan mukauttaa vallitsevien konkreettisten tarpeiden mukaan, ja henkilöstön sekä sidosryhmien osallistuminen ja keskinäinen yhteistoiminta on parhaiten järjestettävissä. Hankkeiden tuloksellisuus edellyttää, etteivät ne etäänny niistä toimijoista, joiden työhön on tarkoitus vaikuttaa. Tavoitteena on kuitenkin yhteyksien luominen eri hovioikeuspiirien laatuhankeiden välille. Näin laatuhankeissa tehdyn työn tuloksia saadaan myös laajemmin hyödynnettäviksi. Yhteistyö mahdollistaisi tuomarin työssä tarvittavan käytännön tiedon keräämisen ja systematisoinnin. Samalla estettäisiin päällekkäisen työn mahdollisuus ja turvattaisiin niukkojen resurssien järkevä käyttö.

Korkeimman oikeuden osalta ensisijainen tehtävä lainkäytön laadun edistämässä kytkeytyy sen yleiseen päätehtävään eli lain soveltamisen ja lainkäytön yhtenäisyyden ohjaamiseen ennakkoratkaisuina. Tässä yhteydessä voi myös tulla esiin seikkoja, jotka osoittavat lainkäyttöhenkilöstön koulutuksen kehittämistarpeita ja joiden välittymistä koulutuksen suunnitteluun on siten syytä tehostaa.

Lisäksi alempien oikeuksien lainkäytön laadunhallintaan liittyy se osa korkeimman oikeuden ratkaisutoiminnasta, jossa kysymys on kantelu- tai purkuperusteisten valitusasioiden tai aiheellisiksi osoittautuvien ylimääräisten muutoksenhakemusten käsitteilystä. Kuten jaksossa 1.4. on todettu, tällaisen korjaavan toiminnan osuus kertoo suurelta osin sellaisista alempien oikeusasteiden lainkäytössä esiintyvistä ongelmista, joiden tulisi jäädä mahdollisimman vähiin. Osaltaan tällaisten ongelmien taustalla voivat olla heikkoudet sovellettavassa lainsäädännössä. Myös niissä valituslupa-asioissa, jotka eivät johda valituslupan myöntämiseen, voi tulla esiin lainkäytön laatuun liittyviä kysymyksiä, jotka antavat aihetta parannuksiin.

Korkeimman oikeuden rooli lainkäytön laadunhallinnassa liittyy siten ennen muuta aineellisen oikeuden ja muun lainsäädännön soveltamista koskeviin kysymyksiin. Varsi-

naisen ratkaisutoimintansa ohella korkein oikeus voi ennen muuta tuoda laatutyöhön lisäarvoa lisäämällä varteenotettavien havaintojen seuranta, kokoamista ja analysointia sekä niiden välittymistä yhtäältä alempien oikeuksien käyttöön laatutyötä silmällä pitäen sekä toisaalta lainkäyttöhenkilöstölle tarkoitetun koulutuksen suunnitteluun ja kehittämiseen.

4 HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN

Käräjäoikeuksissa oli vuonna 2006 oikeusministeriön rahoituksella toteutuneita henkilötyövuosia yhteensä 2 169,9. Henkilöstöryhmittäin jakauma oli: tuomarit 480, kärjäviskaalit 32,4, notaarit 173,9 kansliahenkilöstö 1213,8 ja haastemiehet 269,8 henkilötyövuotta. Toteuma oli hieman alustavasti sovittua 2 151,6 henkilötyövuotta enemmän.

Hovioikeuksissa henkilötyövuosia toteutui kertomusvuonna kaikkiaan 516,2. Henkilöstöryhmittäin toteuma oli: tuomarit 175,4, esittelijät 163,9 ja muu henkilökunta 176,9 henkilötyövuotta.

Korkeimmassa oikeudessa henkilötyövuosia toteutui kertomusvuonna kaikkiaan 84,1. Henkilöstöryhmittäin toteuma oli: tuomarit 18,6, esittelijät 29,2 ja muu henkilökunta 36,3.

Työtuomioistuimessa henkilötyövuosia toteutui kertomusvuonna kaikkiaan 10,8, joista tuomareiden osuus oli 2, esittelijöiden 3,4 ja muun henkilökunnan 5,4.

Käräjäoikeuksien henkilöstömäärässä oli vähennystä edellisestä vuodesta 33 henkilötyövuotta, josta notaareja 28, kansliahenkilöstöä 6 ja kärjäviskaaleja 1 henkilötyövuotta. Tuomareiden henkilötyövuosimäärä oli 2 henkilötyövuotta edellistä vuotta suurempi. Hovioikeuksissa henkilötyövuosimäärä väheni 5,8 henkilötyövuotta edellisestä vuodesta. Korkeimmassa oikeudessa henkilötyövuositoteuma laski 1,9 henkilötyövuotta. Työtuomioistuimen henkilöstömäärä väheni yhdellä.

Yleisten tuomioistuinten henkilöstön keski-ikä vuoden 2006 lopussa oli 47,1 (46,5) vuotta. Vuoden 2006 lopussa henkilöstöstä 65-vuotiaita tai sitä vanhempia oli yhteensä 30 henkilöä. Henkilöstöstä 60-vuotiaiden tai sitä vanhempien osuus oli 317 eli 10,8 % kokonaismäärästä. Osa-aikaisten määrä on viime vuosina vähentynyt ja oli 112 henkilöä vuonna 2006. Sitä edeltävänä vuonna osa-aikaisia oli 123 ja vuonna 2004 yhteensä 129. Sairauspoissaoloja oli 8,2 työpäivää henkilötyövuotta kohden. Vastaava luku vuotta aiemmin oli 7,5.

Käräjäoikeudet	2004	2005	2006
tuomarit	484,2	478,5	480
käräjäviskaalit	35,5	33,8	32,4
notaarit	205,2	201,5	173,9
kansliahenkilökunta	1 236	1 220,2	1 213,8
haastemiehet	273,9	269,4	269,8
Yhteensä	2 234,8	2 203	2 169
Hovioikeudet	2004	2005	2006
tuomarit	171,3	173	175,4
esittelijät	185,1	178	163,9
muu henkilökunta	168,1	171	176,9
Yhteensä	524,5	522	516,2
Korkein oikeus	2004	2005	2006
tuomarit	19	18,7	18,6
esittelijät	30,8	32	29,2
muu henkilökunta	35,2	35,3	36,3
Yhteensä	85	86	84,1
Työtuomioistuin	2004	2005	2006
tuomarit	2	2	2
esittelijät	3	3,9	3,4
muu henkilökunta	6,6	5,9	5,4
Yhteensä	11,6	11,8	10,8

Kansliahenkilöstö ja haastemiehet siirtyivät valtion uuteen palkkausjärjestelmään vuonna 2006. Tämä aiheutti henkilöstössä levottomuutta ja turhautumista. Uudistuksen toteuttaminen vaati huomattavaa työmäärää lyhyessä ajassa. Oikeusministeriön käynnistämä talous- ja henkilöstöhallinnon uudistusprojekti nk. Palvo-hanke on niin ikään aiheuttanut epävarmuutta ja vaatinut lisätyötä.

Oikeusministeriö jatkoi tuomioistuinten henkilöstökoulutusta pääpiirteissään aikaisempien vuosien tapaan. Oikeusministeriön yleisille tuomioistuimille suuntaamaa koulutusta järjestettiin yhteensä 99 koulutuspäivää. Koulutettavapäiviä kertyi 2 790. Lisäksi järjestettiin kaikille tuomioistuimille yhteisiä koulutusta 79 päivää. Koulutusta annettiin muun muassa hovioikeuksien johtamisesta ja rikosprosessin johtamisesta. Tuomioistuimille yhteistä koulutusta oli muun muassa viestinnästä.

Oulun käräjäoikeudessa henkilöstön osaamisen kehittämistä huolehditaan vuosittain laadittavan koulutussuunnitelman avulla. Riita-asioita käsittelevien tuomareiden osalta on toteutettu erikoistuminen. Koulutustarjonta suunnataan tuomareiden erikoistumis-

tarve huomioon ottaen. Työskentely laatuhankkeen laatutyöryhmissä ja osallistuminen laatuhankkeen koulutustilaisuuksiin ja laatupäiville kehittää ja ylläpitää osaamista ja ammattitaitoa. Tuomaripalaveri, osastopalaverit ja kansliahenkilökunnan vastuualuepalaverit ylläpitävät ja kehittävät omalta osaltaan osaamista. Henkilöstön ikääntyminen ja eläköityminen on otettu huomioon vuosittain päivitettävässä henkilöstösuunnitelmassa. Työsuojelun toimintaohjelma ja työkykysuunnitelma laaditaan kahdeksi vuodeksi. Osa-alueina ovat johtamisjärjestelmän kehittäminen ja johdon koulutus, kehityskeskustelut, vuorovaikutus ja virkistystoiminta, työilmapiirin ja työtyytyväisyyden seuranta ja kartoitus sekä puuttuminen havaittuihin ongelmiin, yhteisvastuu ja työnjaot, työprosessit, vastuunanto ja tuki sekä tasa-arvo.

Helsingin käräjäoikeudessa tehtiin vuoden 2006 aikana kattava työtyytyväisyyskysely ja työuupumuskysely (THB ja BBI). Tulokset puitiin osastoittain työterveysaseman asiantuntijoiden johdolla. Selvityksen johdosta johtamiskoulutusta on tuettu koko henkilöstölle suunnatulla koulutuksen suunnittelulla, jonka erityisenä aihepiirinä on ollut kehityskeskustelu ja suorituksen arviointi. Helsingin käräjäoikeuden tavoitteina tuloksellisuuden ja laadun ohella ovat muun muassa tieto-taidon lisääminen ja siirtäminen sekä jaksaminen eläkeikään saakka. Toimenpiteet ajoittuvat osittain vuodelle 2007. Uudet kehityskeskustelut käydään maaliskuussa 2007.

Itä-Suomen hovioikeudessa järjestettiin kertomusvuonna työhyvinvointikysely. Kyselyn tulokset purettiin yhdessä henkilökunnan kanssa ja vuonna 2007 lähdetään etsimään ongelmakohtiin ratkaisuja. Kehityskeskustelut käydään koko henkilökunnan kanssa. Kehityskeskusteluissa otetaan esille myös työhyvinvointiin ja jaksamiseen liittyviä asioita. Tavoitteena on lisätä lähiesimiesten roolia kehityskeskusteluissa.

Eläköitymiseen varautumisen suhteen keinoja ei ole määrärahojen ja henkilöstövähennysten vuoksi kovinkaan paljon. Rekrytoinnissa ja sijaisjärjestelyissä on voitu jonkin verran ottaa huomioon uuden tietotaidon saaminen virastoon. Virkanimitysperiaatteiden niin salliessa myös nuorempaa henkilöstöä on palkattu. Niin sanotun hiljaisen tiedon säilyminen virastossa on siten pyritty varmistamaan. Osa-aikaeläkejärjestelyihin on tähän saakka suhtauduttu myönteisesti. Osa-aikaeläkemahdollisuutta on käytetty suhteellisen vähän. Nykyistä laajemmassa määrin se ei liene tarkoituksenmukaista, vaikka järjestelyn hyvät puolet ikääntymisen ja siihen liittyvän jaksamisen osalta ovat-

kin tosiasia. Osa-aikatyössä on vuonna 2006 ollut kaksi hovioikeudenneuvosta ja yksi kansliahenkilöstön edustaja. Viraston kannalta ei ole ollut ongelmia osa-aikatyön suhteen näiden henkilöiden kohdalla.

Kouvolan hovioikeuden henkilöstön osaamista on kehitetty edellä laatuhankeiden yhteydessä mainittujen tapahtumien puitteissa. Henkilöstösuunnitelma on tehty ja päivitetty. Keskustelutilaisuudet talon johdon ja eri henkilöstöryhmien välillä on järjestetty säännöllisesti. Henkilöstösuunnitelman ja kehityskeskustelujen puitteissa on mahdollisuuksien mukaan pyritty arvioimaan tulevan eläköitymisen ajoittumista. Kouvolan hovioikeudesta on osallistuttu myös kuntoutuskursseille ja henkiseen jaksamiseen on kiinnitetty huomiota.

Hovioikeus järjestää säännöllisesti lainkäyttöhenkilökunnalle tarkoitettuja koulutusiltapäiviä, joiden aiheina ovat lainkäyttötoiminnan kannalta keskeiset ajankohtaiset aiheet. Hovioikeudessa toteutetun erikoistumisen pohjalta myös ns. rootelit järjestävät omaa koulutustaan. Koulutustoimintaa koordinoi hovioikeuden koulutustoimikunta.

Helsingin hovioikeudessa on vuonna 2005 käynnistynyt Kaikki kunnossa (Kaiku)-hanke. Vuonna 2006 on hankkeeseen liittyen aloitettu esimiestoiminnan kehittäminen ja siihen liittyvä koulutus. Koulutuksen avulla pyritään järkevöittämään esimiestoimintaa hovioikeudessa ja edistämään kaikkien työhyvinvointia. Hovioikeudessa toteutettiin syksyllä 2006 työtyytyväisyyskysely.

Viskaalikunnan verraten runsas siirtyminen muihin määräaikaisiin tehtäviin on viskaalien urakehityksen kannalta suotavaa, mutta se johtaa siihen, että esittelijäkunnasta yli puolet on vailla vakinaista virkaa toimien jatkuvasti määräaikaisessa virkasuhteessa. Henkilöstön vaihtuvuus on omiaan vähentämään käytettävissä olevan henkilöstöressin tehokasta hyödyntämistä. Tuomareiden keski-ikä on hovioikeudessa verraten korkea. Ikääntyvän henkilökunnan jaksamiseen on sen vuoksi kiinnitettävä huomiota, mutta laadullisten odotusten yhä kasvaessa käytettävissä ei ole juurikaan keinoja ankaran työpaineen keventämiseksi.

Hovioikeus järjestää säännöllisesti lainkäyttöhenkilökunnalle tarkoitettuja koulutusiltapäiviä, joiden aiheina ovat lainkäyttötoiminnan kannalta keskeiset ajankohtaiset ai-

heet. Hovioikeudessa toteutetun erikoistumisen pohjalta myös ns. rootelit järjestävät omaa koulutustaan. Koulutustoimintaa koordinoi hovioikeuden koulutustoimikunta.

Turun hovioikeudessa on ollut hovioikeuden koulutustoimikunnan järjestämää omaa sisäistä koulutusta. Hovioikeuden lainkäyttöhenkilöstö on lisäksi voinut osallistua hovioikeuden ja Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan välillä tehdyn sopimuksen perusteella tiedekunnan järjestämään jatkokoulutukseen. Koulutukseen ovat osallistuneet myös eräiden muiden, lähinnä Turussa sijaitsevien käräjäoikeuksien käräjätuomarit, kärjäviskaalit ja notaarit.

Henkilöstön ikääntymiseen ja eläköitymiseen suoranaisesti liittyvää toimintaa ei hovioikeudessa ole ollut. Hovioikeudessa on kertomusvuonna jatkettu valtiokonttorin rahoittamaan Kaiku-projektiin liittyvää hovioikeuden arvojen työstämistä ja sisäistämistä sekä henkilökunnan niihin sitouttamista. Hovioikeuden arvot on hyväksytty hovioikeudessa käydyn keskustelun perusteella, johon hovioikeuden koko henkilökunta on osallistunut. Marraskuussa suoritettiin työtyytyväisyyskysely. Kyselyn perusteella ryhdytään varsinaisiin toimenpiteisiin vuonna 2007.

Vaasan hovioikeudessa on myös käynnistynyt Kaiku-hanke. Työhyvinvointikysely suoritettiin ja hovioikeudessa tehdään vuosittain työterveyden toimintasuunnitelma. Hovioikeuspiirissä on järjestetty omaehtoinen koulutus hovioikeuden henkilökunnalle ja lähiseutujen käräjäoikeuksien tuomarikunnalle. Tuomaripäivät pidetään joka vuosi. Hovioikeudessa toimii ns. istuntovapaaajärjestelmä, jossa vuosittain kuusi jäsentä vapautetaan vuorollaan kolmen viikon ajaksi itsensä kehittämistä varten. Koko henkilökunnan kanssa käydään kattavat kehityskeskustelut.

Rovaniemen hovioikeuden koulutustoiminta sisältyi pääosin hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankkeessa toteutettuun laatuteemoja tukevaan täydennyskoulutukseen. Lisäksi oli hovioikeuden sisäistä koulutusta ajankohtaisista aiheista.

Rovaniemen hovioikeudessa valmistui 21.8.2006 kehittämistyöryhmän mietintö, jossa oli useita toimenpide-ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi, muun muassa tuomaripainotteisuuden lisäämiseksi, työnjaon ja työtapojen kehittämiseksi sekä työilmapiirin, tiimityöskentelyn ja koko hovioikeuden yhteisöllisyyden parantamiseksi.

UPJ:n vaatimat kehityskeskustelut on käyty kansliahenkilökunnan osalta. Henkilökunnalla on ollut mahdollisuus valita työnantajan tukemana kuntosalitai uimalippupaketti taikka hierontaa. Koko hovioikeuden henkilökunta teki kuntavierailun Raaheen ja Ylivieskaan 7.-8.9.2006.

Korkeimmassa oikeudessa järjestettiin kertomusvuonna työhyvinvointikysely. Vuonna 2007 lähdetään etsimään ongelmakohtiin ratkaisuja. Esittelijäkunnan kouluttamiseen ja erityisesti Euroopan yhteisöjen lainsäädännön tuntemiseen on panostettu.

Käräjäoikeuksien laamaneista huomattava määrä siirtyy lähivuosina eläkkeelle. Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja ikääntyminen tulisi huomioida käräjäoikeuksissa erityisesti johtamiskoulutuksessa. Tällä hetkellä virassa oleville päälliköille on järjestetty varsin korkeatasoinen johtamiskoulutus. Vastaava koulutus tulisi käynnistää myös nuoremmalle, johtamisesta kiinnostuneelle tuomarikunnalle.

Henkilöstön ikääntyminen on koko tuomioistuinlaitosta koskeva suuri haaste. Sen vuoksi tuomioistuimia ei tulisi jättää yksin miettimään ratkaisuja ja selviytymään ongelmistaan. Tämä ei myöskään ole järkevää niukkojen resurssien käyttöä. Ikääntymisen tuomien ongelmien ratkaisua tulisi pohtia valtakunnallisesti.

Tuomioistuinlaitoksessa on viimeisen 15 vuoden aikana toteutettu suuria muutoksia ja muutokset jatkuvat. Monessa mielessä muutokset kuitenkin aiheuttavat epävarmuutta, joka heijastuu työhyvinvointiin ja jaksamiseen. Esimerkiksi käräjäoikeusverkoston kehittämiseen tulisi saada avoin, pitkántähtäimen suunnitelma. Samoin tulisi tehdä lopullisia päätöksiä kiinteistöasioiden ja riidattomien velkomusasioiden osalta. Tulee myös huolehtia siitä, että uudistuksista ja suunnitelmista tiedotetaan henkilöstölle oikea-aikaisesti ja riittävästi. Tällä luodaan perusta henkilöstön työhyvinvoinnille, jaksamiselle sekä työpaikkailmapiirille.

5 SISÄISEN VALVONNAN ARVIOINTI- JA VAHVISTUSLAUSUMA

5.1 Käräjäoikeudet

Käräjäoikeuksien toiminta perustuu kunkin vahvistamaan työjärjestykseen. Hallintoon liittyviä sisäisen valvonnan ohjeita kuten tietoturvasuunnitelma, tasa-arvosuunnitelma ja viestintäsuunnitelma, on annettu ja näistä on tiedotettu henkilöstölle. Henkilöstölle on annettu myös ohjeita erilaisista vaara- ja onnettomuustilanteista selviytymisestä sekä asiakaspalvelun turvaohjeita.

Käräjäoikeudet noudattavat oikeusministeriön taloussääntöä ja osassa käräjäoikeuksista tätä on täydennetty omilla sisäisillä ohjeilla tai määräyksillä. Menojen tarkastajat ja hyväksyjät on vahvistettu. Määrärahojen käyttöä seurataan jatkuvasti ja joissakin käräjäoikeuksissa laaditaan kuukausittainen seurantaraportti. Talous- ja henkilöstöhallinnon siirtyminen Palvelukeskukseen on vaatinut lisätyötä ja aiheuttanut epävarmuutta.

Hallintosäädösten ja edellä mainittujen ohjeiden ja määräysten tuntemus on virastoissa hyvä ja niitä noudatetaan.

Tavoitteet asetetaan oikeusministeriön kanssa käytävissä vuosittaisissa tulosneuvotteluissa. Vuosittain osassa käräjäoikeuksia käydään henkilöstön kanssa kehityskeskustelut. Tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti ja tieto välitetään henkilöstölle. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan myös eri käräjäoikeuksien vuosikertomuksessa, jossa julkaistaan keskeiset tunnusluvut.

Saapuneista, ratkaistuista ja vireillä olevista asioista tehdään joissakin käräjäoikeuksissa kuukausittain seurantaraportti. Ratkaisunopeutta ja lainkäytön laatua seurataan. Samoin valvotaan, että asiat käsitellään huolellisesti ja nopeasti, ja että lakia sovelletaan yhdenmukaisesti.

Tietojärjestelmien toimivuuteen käräjäoikeudet eivät voi välittömästi vaikuttaa. XP-järjestelmään siirtymisen jälkeen sovelluksissa on esiintynyt toimintahäiriöitä ja hitautta. Hankintatoimen osalta noudatetaan voimassa olevia säädöksiä, ohjeita, mää-

räyksii sekä ministeriön tekemiä puitesopimuksia.

5.2 Hovioikeudet

Hovioikeuksien toimintaa pyritään ohjaamaan hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti. Henkilöstö on kokenutta ja tuntee toiminnalliset linjaukset, toimintaperiaatteet sekä toimintaa koskevat keskeiset säännöt. Oikeusministeriön kanssa käytävissä tulosneuvotteluissa sovitaan seuraavan vuoden tavoitteet. Hovioikeuden tulostavoite jaetaan alatavoitteisiin osastoille ja ohjeellisiin tavoitteisiin jäsenille ja esittelijöille. Tulostavoitteiden toteutumista, asioiden käsittelyn etenemistä ja käsittelyaikoja seurataan raporteilla, joita käsitellään johtoryhmässä, osastojen kokouksissa ja tarvittaessa hovioikeudenlaamannin ja yksittäisen virkamiehen keskusteluissa. Hovioikeuksissa käydään säännöllisesti kehityskeskustelut henkilöstön kanssa. Tulosneuvottelujen jälkeen sovittu tulostavoite viedään näiden keskustelujen kautta koko talon tavoitteeksi.

Tietojärjestelmähankinnat ja vastuu niiden toimivuudesta on ulkoistettu oikeushallinnon tietotekniikkatoimistolle. Hankintatoimessa pyritään noudattamaan keskitettyä hankintaa. Hovioikeuden erilaisten ohjeiden ja suunnitelmien ajantasaisuutta on tarkasteltu ja niitä on päivitetty tarpeen mukaan. Tietoturvasuunnitelmia on laadittu ja työjärjestyksiä tarkistettu.

Hovioikeuksien resurssit on mitoitettu viimeisen kymmenen vuoden aikana tehtyjen henkilöstön vähennysten vuoksi niin niukoiksi, että hovioikeudet eivät kykene enää nykyisestä tasosta nostamaan tuottavuuttaan. Tähän vaikuttavat osaltaan IT-palvelujen toiminnoissa olevat, osin merkittävät heikkoudet, palvelukeskushankkeen käynnistysvaikeudet, pääkäsittelyjen runsas määrä, seulonnan käyttömahdollisuuden rajallisuus, oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvät joustamattomuudet. Tuottavuuteen vaikuttavat myös henkilökunnan merkittävän ikääntymisen ja voimavarojen äärrajoilla työskentelestä aiheutuvat jaksamisongelmat ja sairastumiset sekä jatkuvat, lyhyessä ajassa toteutettavat muutokset, joista monet asetetuista hyvistä tavoitteista huolimatta ovat osoittautuneet tuloksiltaan vähäisiksi.

5.3 Korkein oikeus

Korkeimmasta oikeudesta annettiin uusi laki vuonna 2005 ja uusi työjärjestys tuli voimaan vuonna 2006. Henkilöstö on kokenutta ja tuntee toimintaa koskevat säädökset. Henkilöstöä lisäksi koulutetaan ja muutoksista tiedotetaan. Esimiehet ohjaavat ja valvovat alaistensa toimintaa.

Oikeusministeriön ja Korkeimman oikeuden välillä käytävissä vuotuisissa tulosneuvotteluissa sovitaan tulostavoitteet seuraavalle vuodelle. Korkeimman oikeuden presidentti, kansliatoimikunta, kansliapäällikkö sekä asiaryhmien päälliköt seuraavat säännöllisesti tulostavoitteiden toteutumista, asioiden käsittelyn etenemistä ja käsittelyaikoja. Tarvittaessa tavoitteiden toteutumisesta keskustellaan yksittäisen virkamiehen kanssa. Toimintamäärärahojen käyttöä ja riittävyyttä seurataan kuukausittain. Kansliahenkilökunnan kanssa on jo useamman vuoden ajan käyty vuosittaiset kehityskeskustelut. Esittelijöiden kehityskeskustelut aloitetaan vuonna 2007.

Korkeimmassa oikeudessa seurataan erityisen huolella sen toiminnan kannalta keskeisiä seikkoja kuten asioiden käsittelyä ja resurssien käyttöä sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamisen kehittymistä. Parhailtaan selvitetään menettelytapoja hiljaisen tiedon siirtymiseksi sekä uuden henkilöstön perehdyttämisen tehostamiseksi, jotta ehkäistään henkilökunnan vaihtumisesta aiheutuvat ongelmatilanteet. Henkilöstön jaksamiseen ja asioiden käsittelyaikoihin pyritään vaikuttamaan työtapoja kehittämällä.

Korkein oikeus laati vuonna 2006 tietoturvasuunnitelman. Tietohallinnon toipumissuunnitelma valmistuu vuonna 2007.

5.4 Työtuomioistuin

Työtuomioistuin on varsin pieni tuomioistuiyksikkö. Tämä on mahdollistanut kevyen hallinto-organisaation ja välittömän vuorovaikutuksen. Henkilökohtaisten keskustelujen ja tavanomaisen sähköpostitse tapahtuvan viestinnän lisäksi vuosittain järjestetään useita henkilöstökokouksia, joissa käsitellään ajankohtaisia kysymyksiä ja ongelmia. Tämän lisäksi lakimiehet ja tarvittaessa myös jäsenet kokoontuvat omiin kokouksiinsa

keskustelemaan lainkäyttöön liittyvistä kysymyksistä. Henkilöstön vaihtuvuus on ollut vähäistä, joten työntekijät ovat pääosin varsin kokeneita ja työpaikan säännöt tuntevia henkilöitä.

Oikeusministeriön kanssa sovittujen tulostavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lainkäytön tasoon ja yhtenäisyyteen. Tulospöytäkirjat, joita on käyty kansliahenkilökunnan kanssa, laajennetaan vuonna 2007 koskemaan koko henkilökuntaa.

Työtuomioistuimen ratkaisukapasiteetti ei ole riittävä, jos asiamäärät vakiintuvat nykyiselle tasolle eli asioita tulee vireille vuosittain 170 - 180. Työpaine heijastuu myös henkilöstön jaksamiseen, jota on työterveyshuollon avulla seurattu muutaman vuoden välein, viimeksi vuonna 2006 suoritetuin testein ja tutkimuksin. Tilanteen helpottamiseksi on käynnistetty kehittämishanke, jonka avulla pyritään kehittämään työmenetelmiä ja säästämään resursseja. Hanke, johon liittyy myös laadullisia tavoitteita, toteutetaan vuoden 2007 aikana, osin yhteistoiminnassa työtuomioistuimen jäsenten ja asiakkaiden kanssa.

Suoritettujen riskianalyysien perusteella työtuomioistuimelle laadittiin vuonna 2006 työsuojelun toimintaohjelma ja tietoturvasuunnitelma.

Helsingissä 15.3.2007

Pauliine Koskelo

Esko Oikarinen

Antero Palaja

Markku Arponen

Lauri Melander

Mikko Könkkölä

Pertti Nieminen

Pekka Orasmaa

Kauko Huttunen

Harri E. Mäkinen

Markku Brax

Pekka Laitinen

Leena Tokola

Juha-Matti Murto

Hanna Nikkilä